

Pozice probačního úředníka v systému postpenitenciární péče

Monika Bělochová

Bakalářská práce
2020

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

Akademický rok: 2019/2020

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE (projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: Monika Bělochová
Osobní číslo: H17570
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální pedagogika
Forma studia: Prezenční
Téma práce: Pozice probačního úředníka v systému postpenitenciární péče

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti postpenitenciární péče, probační a mediační služby a sociální ochrany.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvalitativního výzkumu formou polostrukturovaných rozhovorů.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků a jejich shrnutí.

Forma zpracování bakalářské práce: Tiskárenská/elektronická

Seznam doporučené literatury:

- ČERNÍKOVÁ, Vratislava, 2008. Sociální ochrana: terciární prevence, její možnosti a limity. 1. Plzeň: Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-138-0.
- ČERNÍKOVÁ, Vratislava, Jana FIRSTOVÁ a kol., 2016. Postpenitenciární péče: aktuální otázky. 1. Hodonín: Evropský ústav práva a soudního inženýrství. ISBN 978-80-906601-0-6.
- RASZKOVÁ, Tereza a Stanislava HOFERKOVÁ, 2014. Kapitoly z penologie II. 1. Hradec Králové: GAUDEAMUS. ISBN 978-80-7435-378-9.
- ŠTERN, Pavel, OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka a Dagmar DOUBRAVOVÁ, ed., 2010. Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů. 1. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-757-2.
- ŠVARČÍČEK, Roman, Klára ŠEDOVÁ a kol., 2007. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. 1. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-313-0.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Lucie Blašíková, Ph.D.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: 4. října 2019
Termín odevzdání bakalářské práce: 30. dubna 2020

L.S.

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

doc. Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

Ve Zlíně dne 22. ledna 2020

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval.
V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 26.3.2020

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací.

(1) Vysoká škola nevyjádřeně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně pozůstatků oponentů a výsledků obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny knižně v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, ušije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělků jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložil, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídáne k větší výdělků dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá charakterizováním procesu působení probačního úředníka na resocializaci klienta v rámci postpenitenciární péče. Práce se dělí na dvě části, a to na teoretickou a praktickou část. Teoretická část obsahuje dvě kapitoly, kde se v první kapitole věnujeme vymezením základních pojmů, zmíníme nestátní subjekty jako formu pomoci pro znevýhodněné a sociální služby, které může tato skupina využívat. Druhá kapitola je zaměřená na Probační a mediační službu, vysvětlíme si zde podstatu probace a mediace, samotnou profesi probačního úředníka, komunikaci s rizikovými skupinami, alternativní tresty a resocializaci. Praktická část je zaměřená na kvalitativní strategii, kde naším hlavním cílem je zjistit, jaký má vliv probační úředník na resocializaci klienta v postpenitenciární péči.

Klíčová slova: Probační a mediační služba, probační úředník, postpenitenciární péče, resocializace

ABSTRACT

The bachelor thesis deals with the characterization of the process of the probation officer's work on the resocialization of the client within the post-penitentiary care. The work is divided into two parts, namely the theoretical and practical part. The theoretical part contains two chapters, where the first chapter we deal with the definition of basic concepts, mention non-state actors as a form of assistance for disadvantaged and social services that this group can use. The second chapter focuses on the Probation and Mediation Service, we explain the nature of probation and mediation, the profession of probation officer, communication with at-risk groups, alternative punishments and resocialization. The practical part is focused on qualitative strategy, where our main goal is to find out what influence the probation officer has on the resocialization of the client in post-penitentiary care.

Keywords: Probation and Mediation Service, probation officer, post-penitentiary care, social inclusion

Poděkování,

Děkuji vedoucí bakalářské práce Mgr. Lucii Blašíkové, Ph.D. za odborné vedení, ochotu, cenné rady a pomoc při zpracování bakalářské práce. Děkuji i své rodině a přátelům, kteří mě podporovali po dobu studia.

Dále bych chtěla poděkovat respondentům za spolupráci při realizaci výzkumného šetření a samotné Probační a mediační službě.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	10
I TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1 PENITENCIÁRNÍ A POSTPENITENCIÁRNÍ PÉČE.....	12
1.1 PENOLOGIE A PENITENCIÁRNÍ PÉČE	12
1.2 POSTPENITENCIÁRNÍ PÉČE	14
1.3 POMOC PROPUŠTĚNÝM A LIDEM V NOUZI	15
2 PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA.....	18
2.1 PODSTATA MEDIACE.....	19
2.2 PROBAČNÍ ÚŘEDNÍK	20
2.3 KOMUNIKACE SE SPECIFICKÝMI SKUPINAMI	22
2.4 ALTERNATIVNÍ TRESTY	25
2.5 RESOCIALIZACE ODSOUZENÝCH	29
II PRAKTICKÁ ČÁST	32
3 METODOLOGIE VÝZKUMU.....	33
3.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM	33
3.2 VÝZKUMNÉ CÍLE	33
3.2.1 Dílčí výzkumné cíle:	33
3.3 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	34
3.3.1 Dílčí výzkumné otázky:	34
3.4 STRATEGIE VÝZKUMU A METODA SBĚRU DAT	34
3.5 VÝZKUMNÝ SOUBOR A ZPŮSOB JEHO VÝBĚRU	35
3.6 REALIZACE VÝZKUMU.....	35
4 ANALÝZA ZÍSKANÝCH DAT.....	37
4.1 NEJSEM NA TO SÁM	38
4.2 KDYŽ JSEM PŘIŠEL.....	39
4.3 TVÁŘÍ V TVÁŘ	42
4.4 PROBOURÁNÍ LEDŮ.....	46
4.5 JAK TO VIDÍM?.....	48
5 INTERPRETACE DAT.....	52
6 SHRUTÍ VÝZKUMU.....	58
ZÁVĚR	59
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	60
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	64
SEZNAM TABULEK.....	65

SEZNAM PŘÍLOH.....	66
---------------------------	-----------

ÚVOD

Postpenitenciární péče se zabývá prevencí recidivy páchaní trestných činů osob propuštěných z výkonu trestu odnětí svobody. Způsobem řešení problémů trestaných osob může být předcházení kriminality jak prevencí, tak začleňováním trestaných osob do společnosti. Na tom se podílí celá řada osob a institucí, jako např. Probační a mediační služba, kde se nachází profesionální pracovníci v pozici probačních úředníků nebo probačních asistentů. Trestně stíhané osoby mohou být jak mladiství, tak dospělí. Pod pojmem probací se rozumí vykonávání určitého dohledu nad obviněným, obžalovaným nebo odsouzeným. Mediacce je mimosoudní činnost zprostředkovaná za účelem řešení sporů mezi poškozeným a obviněným. Cílem mediace je pomoci urovnat konflikt mezi těmito stranami. (Kešnerová, © 2016)

Bakalářská práce se bude zabývat oblastí Probační a mediační služby a pozicí probačního úředníka v postpenitenciární péči. Práce bude rozdělena na teoretickou a praktickou část.

Cílem teoretické části bakalářské práce je poskytnout čtenářům informace o Probační a mediační službě a o profesi probačního úředníka. V teoretické části zmíníme terminologii pojmů jako je postpenitenciární péče, penitenciární péče, probace a mediace. Důležitou část bude tvořit kapitola popisující pomoc propuštěným a lidem v nouzi. V rámci kapitoly zmíníme i sociální služby, které mohou propuštění využít. Dále se budeme zabývat alternativními tresty, resocializací odsouzených a jak by měla vypadat správná komunikace s těmito osobami.

Praktická část bakalářské práce se bude zabývat charakterizováním procesu působení probačního úředníka na resocializaci klienta v rámci postpenitenciární péče. Hlavním cílem výzkumu je zjistit, jaký vliv má probační úředník na resocializaci klienta. Praktická část bude realizovaná formou kvalitativně orientované strategie s využitím polostrukturovaných rozhovorů.

Bakalářská práce by mohla sloužit jak pro odbornou veřejnost, tak pro studenty sociální pedagogiky rozhodujících se pracovat v této oblasti. Zaznamenané výstupy z rozhovorů v praktické části mohou přiblížit, jakým způsobem klienti pracují a komunikují s probačním úředníkem, jak vnímají probačního úředníka v rámci probačního dohledu a jak vnímají samotnou profesi probačního úředníka. Práce také může získanými informacemi obohatit především pracovníky, jako např. probační úředníky, sociální kurátory nebo sociální pracovníky.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 PENITENCIÁRNÍ A POSTPENITENCIÁRNÍ PÉČE

V první kapitole si vymezíme důležité oblasti, a to penologii, penitenciární a postpenitenciární péči a s nimi související pojmy. Seznámíme se s možnostmi pomoci odsouzeným v státních i nestátních subjektech, a jaké mohou využívat sociální služby propuštěné osoby z výkonu trestu odnětí svobody (dále jen VTOS) a znevýhodněné osoby v zaměření na jejich tíživou životní situaci.

1.1 Penologie a penitenciární péče

Penologii jako o vědě se zabývá spousta autorů a pojetí penologie nejsou jednotná. Část autorů je názoru, že penologie je součást kriminologie. Některá skupina autorů naopak považuje penologii za samostatný vědní obor. Další skupina autorů tvrdí, že penologie je součást pedagogiky, a to buď kriminální, nebo penitenciární. Můžeme se setkat i s názory, že penologie patří do oblasti tzv. zacházení s vězni. (Mařádek, 2003, s. 57)

Dle Černíkové a Sedláčka (2002, s. 7) je penologie „věda, která zkoumá tresty a trestání“. Zaměřuje se také na jejich výkon a účinky. V užším pojetí je to věda, která je zaměřená na výkon trestů, ochranná opatření a jejich účinky. V širším pojetí je to věda, která se zabývá výkonem trestů, ochrannými opatřeními a alternativními možnostmi řešení trestů i jejich účinky.

Penologie má úzký vztah i k dalším vědním disciplínám, jako může být např. pedagogika, speciální pedagogika, psychologie, sociální práce, právo, sociologie, medicína, aj. Medicína, ale i psychologie, speciální pedagogika a pedagogika hrají velkou roli v diagnostikování vězněných osob. Tato diagnostika je důležitá z důvodu, aby byl odsouzený správně zařazen do určitého typu věznice. Dále je užitečná pro program zacházení, který je každému vězni daný. Poznatky z těchto vědních disciplín pomáhají také vězněným při různých tíživých situacích, které se často vyskytují na základě ztráty svobody nebo z psychických poruch u vězňů. Výchovou a vzděláváním osob, které jsou odsouzené k výkonu trestu odnětí svobody, se zabývá penitenciární pedagogika. Samotným vězněním člověka, prožíváním a jeho adaptací na prostředí věznice se zabývá penitenciární psychologie. (Sochůrek, 2008, s. 8-9)

Penitenciární proces popisuje Razsková s Hoferkovou (2013, s. 7) jako „proces polepšení, nápravy, pozitivní změny v chování.“

Penitenciární péče je „vykonávána v místě věznice pro výkon vazby a pro výkon trestu, a to sociálním pracovníkem Vězeňské služby. Penitenciární péče je součástí procesu resocializace.“ (Štěrbá, 2007, s. 117)

Vazba ale není trestem, jako např. VTOS. „Je procesním úkonem zajišťujícím osobu obviněného (obviněný je trestně odpovědný člověk, důvodně podezřelý ze spáchání trestného činu, kterému bylo v souladu s platným trestním řádem sděleno obvinění) pro účely trestního řízení a výkonu trestu.“ (Hála, 2006, s. 45)

Samotný **výkon vazby** má za úkol to, co VTOS, a to je zadržet osobu v prostředí věznice v uzavřeném prostoru. Tímto způsobem ale zasahujeme do občanských práv a svobod osob, které jsou obviněné. Na základě písemného příkazu, který vydává soud, obviněného přijmou do vazby. Tento příkaz obsahuje informace, jako jsou: důvod pro vzetí do vazby, rodné číslo a státní občanství osoby. Pokud se podíleli na trestném činu i další osoby, jsou zde potřebné informace i o dalších obviněných. Hlavní funkce je spatřována v tom, že pokud budou potřebovat spolupracovat s obviněným orgány činné v trestném řízení, mají obviněného k dispozici. (Razsková, Hoferková, 2013, s. 76)

Zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád) obsahuje důvody, kvůli kterým může být osoba vzata do vazby. Je to z důvodu obav, že obviněný uprchne nebo se bude skrývat, ze špatného působení na svědky a spoluobviněné a z opakování trestné činnosti.

Výkon trestu odnětí svobody

V rámci výkonu trestu odnětí svobody se odsouzený může dostat od roku 2017 do dvou typů věznic (do roku 2017 4 typy věznic), a to s ostrahou a se zvýšenou ostrahou. Ostraha se dále dělí na mírný, střední a nejvyšší stupeň střežení. Do věznice se zvýšenou ostrahou se dostávají osoby z důvodů, jako jsou např.: odsouzení na doživotí, trest odnětí svobody uložený na dobu nejméně 8 let, za úmyslný trestný čin a z důvodu uprchnutí z VTOS nebo z vazby v posledních pěti letech. Speciálním druhem věznice je zvláštní věznice pro mladistvé. (O base, © 2017)

Propuštění z VTOS

Odsouzeného propustí na svobodu z VTOS, pokud:

- a) uplynula doba trestu a nepřišlo ze strany soudu nařízení k výkonu dalšího trestu
- b) věznice obdržela písemný příkaz pro propuštění odsouzeného, který vydal soud

- c) státní zástupce rozhodl propustit odsouzeného při výkonu dozoru nad výkonem trestu
- d) prezident republiky rozhodl udělit milost odsouzenému nebo ministr tak rozhodl na základě trestního řádu (Motejl, 2010, s. 58)

1.2 Postpenitenciární péče

Postpenitenciární péče je „specifická oblast sociální péče o člověka, který prošel trestním řízením a výkonem trestu odnětí svobody nebo ochranným léčením a ochrannou výchovou (u mladistvých).“ (Černíková a kol., 2008, s. 213)

Sochůrek (2007, s. 61) definuje postpenitenciární péče jako „nabídku sociálních služeb propuštěnému, avšak může ji pojmout jako specifický druh sekundární a zejména terciární prevence a to v širokém spektru působnosti (recidiva kriminálního chování, relaps v oblasti alkoholu nebo drog, neadekvátní sociální jednání atd.).“

Najdeme mnoho definic k tomuto pojmu v odborné literatuře a každý autor pracuje odlišně s tímto pojmem a to buď v užším pojetí, širším nebo s tzv. kontinuální péčí. V užším slova smyslu je péče poskytována pouze odsouzeným v rámci dobrovolnosti, mimo zařízení věznic, v rámci sociální péče a sociální pomoci po VTOS. Naopak v širším slova smyslu může být péče po VTOS nejen v rámci dobrovolnosti, ale také má formu nuceného – povinného dohledu nebo kontroly. V nejširším slova smyslu je péče poskytována na základě dobrovolnosti, a to bezplatně a všem pachatelům i mimo trestu odnětí svobody. (Razsková, Hoferková, 2014, s. 109-110)

Existuje mnoho důvodů, které jsou zaměřeny na důležitost existence postpenitenciární péče. Důvody mohou být:

- Prožívání krize, kdy je osoba propuštěna na svobodu v rámci prvních dnů
- Problémy s překonáváním předsudků a nežádoucích tzv. nálepků kriminálního
- Problémy spojené s partnerskými vztahy a obnovování těchto vztahů
- Problémy s obnovením role v rodině a vztahů k dětem
- Prožívání obav a úzkosti
- Pocit sociální vykořeněnosti
- Ztráta smyslu života, aj. (Hendrych, 2010, s. 24)

Péče nucená, která je nejčastěji vymezená zákonem, v nějaké míře propuštěného omezuje. Může se zde jednat o probaci, ambulantní ochrannou léčbu nebo parole. V dobrovolné péči se klient sám rozhoduje o zahájení a také ukončení kontaktu mezi ním a např. nízkoprahovým centrem nebo charitativní organizací apod. (Sochůrek, 2007, s. 60)

Subjektem určité poskytované sociální péče je sám klient, který rozhoduje o svých činech sám a nese také za ně odpovědnost. Nejedná se pouze o svá rozhodnutí, ale také je zodpovědný za svou sociální situaci, ve které se nachází a za celý svůj sociální vývoj. V rámci pomoci může klientovi pomoci sociální pracovník, který jedná profesionálně v zaměření na pomoc, péči a požadavky klienta. V rámci postpenitenciární péče může být odsouzeným poskytována pomoc při hledání práce, pomoc při hledání ubytování, finanční podpora, pomoc při začlenění do sociálního prostředí a sociálněvýchovné a poradenské působení ve věcech sociálně právních. (Černíková a kol., 2008, s. 214)

1.3 Pomoc propuštěným a lidem v nouzi

V rámci postpenitenciární péče může klient po ukončení trestu odnětí svobody dobrovolně vyhledat odbornou pomoc sám, a to např. kurátora pro dospělé, který se nachází na obecních úřadech obcí s rozšířenou působností. S profesí kurátora pro dospělé souvisí i legislativní dokumenty. Prvním dokumentem je zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. Druhým dokumentem je zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů a posledním dokumentem je zákon č. 11/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů. Kurátoři pro dospělé nepracují pouze s osobami propuštěnými z výkonu trestu odnětí svobody, ale pomáhají také osobám, které jsou závislé na alkoholu nebo na omamných a psychotropních látkách a osobám, které žijí negativním způsobem života. Kurátor pro dospělé nejčastěji pomáhá klientům při hledání ubytování, zaměstnání, snaží se o zajištění kontaktu klienta s rodinou, ale také může s klientem řešit jeho dluhy. Dalším typem pomoci jsou nestátní subjekty. Nejčastěji se jedná o občanská, církevní a charitativní organizace, které nabízejí klientům materiální pomoc, jako je ošacení a strava, nebo poradenskou pomoc v rámci krize nebo nouze. (Razsková, Hoferková, 2014, s. 114-124)

V rámci materiální pomoci může pomoci charitativní organizace **ADRA** a to jak v České republice, tak v zahraničí. ADRA pomáhá v České republice zejména při mimořádných událostech. Pomáhá v i v rámci dobrovolnických programů. Hlavním posláním této orga-

nizace je pomáhat lidem bez rozdílu pohlaví, rasy nebo víry, jejichž život je negativně ohrožen v rámci nepříznivé životní situace, jako např. chudoba, osamění nebo nouze. (ADRA, © 2014) Další organizací, která zajišťuje materiální pomoc, je **Český červený kříž** (dále jen ČČK). Poskytuje pomoc v rámci zdravotnických, sociálních a humanitárních služeb. K 31. 12. 2018 měl ČČK 15.971 členů a dobrovolníků. ČČK náleží také legislativní dokument, a tím je zákon č. 126/1992 Sb., o ochraně znaku a názvu Červeného kříže a o Československém červeném kříži. (Český červený kříž, © 1999-2020)

Dalšími organizacemi, které poskytují materiální pomoc, můžeme zmínit **Českou katolickou charitu** a **Charitu České republiky**.

Co se týče poradenské pomoci v rámci nouzové situace nebo krize, pomáhají především **telefonická krizová centra**. Pomoc souvisí v rámci uplatňování práv, pomoc v rámci komunikace a při vyřizování běžných občanských záležitostí. **Komunitní centra** pomáhají v rámci poskytování stravy a ošacení, ale také v rámci poradenských služeb a sociální péče. **Terénní programy** neboli streetwork poskytují péči přímo na ulicích. Pomáhají např. při upevňování nebo obnovování vztahů v rodině. Dalšími organizacemi jsou např. **Sdružení pro pomoc propuštěným vězňům a lidem v nouzi**, **Centrum Diakonie Českobratrské církve**, **Společnost na pomoc pronásledovaným a vězněným**, **Nadace Klíč** aj. (Razsková, Hoferková, 2014, s. 124-125)

Dále mohou osoby propuštěné z VTOS využít i další sociální služby. V rámci služeb sociální prevence můžeme zmínit **Azylové domy**, které poskytují služby osobám v nepříznivé sociální situaci v rámci ztráty bydlení. Tyto služby jsou pobytové a na přechodnou dobu. Služba poskytuje osobám stravu, bydlení, pomoc při uplatňování práv a při opatrování osobních věcí. **Noclehárny** poskytují služby osobám bez přístřeší. Služby zahrnují pomoc v rámci osobní hygieny a při poskytnutí přenocování. **Domy na půl cesty** poskytují osobám propuštěným z VTOS ubytování, pomáhají při umožnění kontaktu se společenským prostředím, nabízí také sociálně terapeutické činnosti a pomoc při opatrování osobních věcí. **Telefonická krizová pomoc** je terénní služba, která je poskytovaná na přechodnou dobu. Je určená pro osoby, které se mohou nacházet v ohrožení života nebo v obtížné životní situaci. Pro osoby ohrožené závislostí na návykových látkách nabízí pomoc nízkoprahová zařízení **Kontaktní centra**, která nabízí pomoc v rámci osobní hygieny, v sociálně terapeutické činnosti a při pomoci obstarávání osobních věcí. (Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách)

SHRNUTÍ

V kapitole jsme se seznámili s problematikou penologie, penitenciární péče a postpenitenciární péče. Penologie není definována jednotně, spousta autorů je názoru, že penologie je součástí různých vědních disciplín, jako např. pedagogika, právo a speciální pedagogika. Zabývali jsme se výkonem vazby, VTOS a propuštěním z VTOS v rámci penitenciární péče. Dále jsme se zaměřili na podstatu postpenitenciární péče a jaké jsou důvody existence této péče. Zabývali jsme se výčtem státních i nestátních subjektů, které jsou k dispozici osobám propuštěným z VTOS a osobám, které se nachází v nepříznivé sociální situaci. Organizace a služby, které pomáhají osobám v materiálním zajištění. V rámci pomoci jsme zmínili i sociální služby zaměřené na poradenství a prevenci.

V další kapitole se dozvíme informace o Probační a mediační službě, samotné profesi probačního úředníka a alternativními tresty, se kterými Probační a mediační služba nejvíce pracuje. Zmíníme i komunikaci a vysvětlíme si podstatu probace a mediace. V neposlední řadě se budeme zabývat také resocializací.

2 PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA

Probační a mediační služba (dále jen PMS) České republiky je zákonem státní orgán spadající pod Ministerstvo spravedlnosti (dále jen MS) České republiky, který spolupracuje s dalšími orgány činnými v trestním řízení a se subjekty jako např. orgány sociálně-právní ochrany dětí. Pracuje na principu restorativní justice, při které chceme uvádět věci, pokud je to možné, „do původního stavu“. Úkolem PMS je poskytovat obviněnému pomoc, sledovat a kontrolovat jeho chování formou např. probačního dohledu. Cílem je posílit jeho míru odpovědnosti za jednání, kterého se dopustil a především o neopakování kriminálního činu. (Matoušek, 2003, s. 165)

Činnosti PMS mají určité cíle, mezi které řadíme zejména 3 oblasti. Jako první cíl můžeme zmínit **integraci pachatele**, který zahrnuje začlenění obviněného zpět do společnosti bez páchání dalších trestných činů. Mezi další cíl patří **participace poškozeného**, v kterém se snažíme o zapojení spolupráce s poškozeným, kde se snažíme o obnovení pocitu spravedlnosti a bezpečí. Třetím cílem je **ochrana společnosti**. V tomto cílu se snažíme řešit konflikty spojené s trestním řízením a zajistit určitá opatření. (Hendrych, 2010, s. 32)

S činnostmi jsou spojené také s úkoly, které musí PMS vykonávat ve dvou pozicích.

„Úkoly PMS plní v rámci jejich středisek v pracovním poměru zaměstnanci státu ve funkcích úředníků nebo asistentů PMS. Pracovní poměr úředníků a asistentů se řídí zákoníkem práce, pokud tento zákon nestanoví jinak.“ (Zákon č. 257/2000 Sb., Zákon o Probační a mediační službě)

Jako v každé jiné organizaci, tak i v PMS se nachází určitá organizační struktura.

Tvoří ji nejvyšší orgán, kterým je MS České republiky, který vytváří určité podmínky k vykonávání probace a mediace a také vykonává dohled nad PMS. PMS se dělí na ředitelství, které sídlí v Praze, a střediska, která sídlí v okresních a městských soudech. Střediska mají na starost úkoly spojené v rámci spolupráce s policií, státním zastupitelstvím a se soudy. Za tyto střediska zodpovídá regionální vedoucí a za samotný chod je zodpovědný vedoucí střediska. (Štern, 2010, s. 38)

Instituce, se kterými PMS spolupracuje, mohou být „orgány sociálního zabezpečení, školy a školská zařízení, s registrovanými církvemi a náboženskými společnostmi, se zájmovými sdruženími občanů, úzce také spolupracuje s orgány, kterým přísluší výkon sociální ochra-

ny dětí a poskytování dávek pomoci v hmotné nouzi občanům společensky nepřizpůsobeným.“ (Zákon č. 257/2000 Sb., Zákon o Probační a mediační službě)

V současné době je 78 středisek PMS v České republice. (pmscr.cz © 2002-2020)

2.1 Podstata mediace

„Mediace je metoda řešení konfliktu komunikací, při níž neutrální kvalifikovaná osoba pomáhá účastníkům konfliktu ve vzájemném dorozumívání, jehož cílem je dosažení jejich spokojenosti s procesem a výsledkem řešení konfliktu.“ (Holá, 2003, s. 52)

Smysl mediace nemusíme spatřovat pouze v ušetření finančních prostředků, ale především v tom, abychom přivedli účastníky mediace k rychlé a vyvážené dohodě. Při procesu mediace se očekává budoucí spolupráce obou zúčastněných stran. V rámci soudního řízení se budoucí spolupráce moc neočekává. Mediace je uzavírána na principu tzv. „win-win“ neboli výhra-výhra, což znamená, že ani jedna strana nevíteží. Jako každá jiná profese, i profese mediátora je placená. Podílejí se na tom obě zúčastněné strany sporu. Výsledek mediace je dobrovolný pro zúčastněné strany. (Veteška, 2015, s. 105-107)

Holá (2011, s. 61) považuje za nejdůležitější cíle mediace:

- Zvládat konfliktní situaci
- Umožnit stranám sporu pochopit základ konfliktu
- Umožnit stranám komunikovat a vzájemně se naslouchat
- Navrhnout klientům řešení pro jejich situaci
- Vytvořit přijatelnou dohodu pro strany sporu

Aby mohla být mediace úspěšná, musí se dodržovat základní principy mediace. Mezi nejdůležitější principy patří princip **dobrovolnosti**, který je založena na tom, že každý účastník nesmí být do mediačního procesu nucený. **Důvěrnost a důvěra** je zaměřená především na práci mediátora, která je zavázán mlčenlivostí. **Spolupráce** stran, které se podílejí na vyřešení sporu. **Nestrannost a neutralita** je pro mediaci důležitý. Mediátor nesmí být nakloněn k žádné straně. **Převzetí zodpovědnosti**, kde se klienti soustředí na věcnost mediace a na spravedlivost a neutralitu mediátora. (Holá, 2011, s. 53-59)

Zákon č. 202/2012 Sb. o mediaci popisuje zahájení a ukončení mediace. V rámci zahájení mediace se obě strany podílí na uzavření smlouvy o provedení mediace. Smlouva obsahuje jména, příjmení a adresu místa průběhu mediace. Strany konfliktu se ve smlouvě označují.

Dále smlouva obsahuje podstatu konfliktu, odměnu pro mediátora a dobu stanovenou pro mediaci. Ukončit mediaci může mediátor např. z důvodu, pokud se strany nesešly s mediátorem déle než jeden rok. Samotná mediace končí, pokud: strany uzavřou mediační dohodu, jedna ze stran se rozhodne v nepokračování mediace, strany podepíší prohlášení o ukončení mediace, doba stanovená ve smlouvě o provedení mediace uplyne a pokud jedna ze stran nebo samotný mediátor jsou prohlášeni za mrtvé.

2.2 Probační úředník

Termín probace pochází z latiny od slova probare, neboli zkoušet, dohlížet. Jde zejména o výkon dohledu pracovníka nad propuštěným. Probace znamená „individuální práci úředníka s klientem – obviněným nebo odsouzeným – formou pravidelného osobního kontaktu.“ Probační úředník musí využívat prostředky pomoci, ale i kontroly. Při první schůzce zpracovává úředník s klientem probační program – konkrétní plán dohledu. Do probačního plánu zaznamenávají délku zkušební doby, povinnosti a omezení, která stanovuje soud. Dále průběžné sledování, zda klient plní podmínky dohledu, jakým způsobem klient spolupracuje s probačním úředníkem, ale také s dalšími institucemi a osobami. Úředník dále informuje klienta s následky neplnění probačního programu. O dohledu nad klientem úředník zpracovává zprávy, a to jednou za šest měsíců, pokud nestanoví soudce nebo státní zástupce jinak. Zpráva obsahuje základní informace o klientovi, informace zaměřené na jeho životní situaci a v neposlední řadě také zhodnocení úředníka o spolupráci mezi ním a klientem. Dále úředník navrhuje další kroky a průběh probačního dohledu. (Matoušek, Kodymová a Koláčková, 2005, s. 292-293)

Pro výkon profese probačního úředníka je důležité jeho vzdělání. „Úředník PMS musí být bezúhonný a svéprávný a musí mít vysokoškolské vzdělání v oblasti společenskovední získané ukončením studia v magisterském studijním programu a odbornou zkoušku, kterou mu středisko umožní vykonat po absolvování základního kvalifikačního vzdělání pro úředníky PMS. Asistentem se může stát osoba starší 21 let, která je bezúhonná a získala vzdělání v oblasti společenskovední. (Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě)

Náplní práce probačního úředníka neobnáší pouze probační dohled, ale je to především péče o obviněného nebo odsouzeného s cílem posílit jeho schopnosti, aby mohl po té vést bezkonfliktní život ve společnosti. Probační dohled je chápán v nejširším slova smyslu, proto nemůžeme tento pojem zjednodušovat pouze na dohlížení na odsouzeného z hlediska

dodržování určitých podmínek nebo pravidel, které stanovil soud. Probační dohled obsahuje mnoho opatření, mezi které můžeme zmínit např. pomoc při hledání zaměstnání. Jde tedy o pravidelný kontakt, při kterém se jak úředník, tak pachatel, podílí na vytváření a realizaci probačního programu ve zkušební době. Je proto na místě, aby si už od samotného začátku vytvořil probační úředník kladný osobní vztah s klientem. Je důležité, aby probační úředník byl především sociálním pracovníkem v dobrém slova smyslu více, než aby zastával roli dohlížejícího. Musí dbát ohled na to, že každý je individuální osobnost, která má své rodinné vazby a také vazby ke svému sociálnímu prostředí. Na tomto základě můžeme po té s jedincem pracovat a poskytnou mu péči a pomoc pro jeho správné začlenění do společnosti. Probační úředník je pracovník, který zastupuje společnost, stojí vždy na straně zákona, na straně státu. To souvisí s tím, že je zavázán dodržovat určité normy, které jsou běžné pro společnost. Probační úředník by měl působit na klienta takovým způsobem, aby vytvořil příležitost k další spolupráci a k hledání společného řešení nad vzniklým problémem. (Svoboda, 2005, s. 41-44)

Jako každá jiná profese, tak i profese probačního úředníka, má určité kompetenční požadavky, které se dělí na odborné dovednosti, odborné znalosti, obecné dovednosti a měkké kompetence. Odborné dovednosti zahrnují „vedení jednání s klienty v rámci přípravy dalšího postupu v právních záležitostech, zajišťování poskytnutí pomoci obětem trestních činů, zprostředkování řešení konfliktních vztahů mezi obviněným a poškozeným, vypracovávání písemných právních úkonů spojených s řešením probační a mediační činnosti.“ V rámci odborných znalostí by měl mít probační úředník především znalosti v rámci občanského práva, pracovního práva a trestního práva. Měl by znát pravidla a předpisy v rámci výkonu dohledu nad obviněným, odsouzeným, ale i nad obžalovaným. Mezi obecné dovednosti patří právní povědomí, dovednosti v rámci práce s počítačem a znalost českého jazyka. Mezi měkké kompetence můžeme zmínit správnou komunikaci, samostatnost, umět řešit problémy, mít aktivní přístup k práci a zvládat zátěž, která je v této profesi především duševní (Národní soustava povolání, © 2017)

Pracovní činnosti úředníka PMS můžeme shrnout do několika bodů:

- „organizace a výkon dohledu nad obviněnými, obžalovanými a odsouzenými
- kontrola výkonů trestů nespojených s odnětím svobody
- sledování chování odsouzeného ve zkušební době podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody

- individuální pomoc obviněnému a působení na jeho osobu za účelem jeho nápravy
- urovnání konfliktních stavů v rámci trestního řízení
- obstarání podkladů k osobě obviněného a jeho rodinnému a sociálnímu zázemí
- příprava podkladů pro uložení trestu nespojeného s odnětím svobody
- Zajištění stanoviska obviněného a postoje poškozeného k uložení trestu obecně prospěšných prací nebo k uložení jiného trestu nespojeného s odnětím svobody
- spolupráce s příslušným soudem, státním zástupcem a ostatními orgány při realizaci činnosti probace a mediaci
- vedení příslušné dokumentace.“ (Národní soustava povolání, © 2017)

Probační úředník se musí držet určitých postupů i principů práce, aby jeho práce byla účinná a správná. Jako první můžeme zmínit **individuální přístup**, při kterém úředník musí tolerovat individualitu každého klienta. Pohlíží na klientovy rodinné vazby, zázemí, na jeho potřeby a snaží se o to, aby sám klient měl snahu najít řešení pro jeho situaci. Při komunikaci s klientem může probační úředník zjistit možné příčiny trestné činnosti. Ke klientovi **přístupujeme s respektem**, což je další postup probačního úředníka. V rámci komunikace s klientem bychom mu měli dát možnost vyjádřit svá rozhodnutí a závěry. Dalším principem je **kontakt s blízkým sociálním okolím klienta**, což znamená, že pracovník toleruje sociální okolí klienta, ve kterém se nachází. Posledním principem je **spolupráce probačního úředníka s dalšími odborníky** v oblasti prevence a umožnit také klientům kontakt na potřebné instituce. (Svoboda, 2005, s. 45)

Probační úředník se v rámci práce s klientem zaměřuje na následující body:

- objasnění určitých pravidel mezi klientem a úředníkem
- motivace klienta a jeho vedení při napravení následků svého trestného činu
- podporovat klienta v jeho schopnostech žít ve společnosti ve shodě s normami
- motivovat klienta v činnostech, které mohou pomoci v rámci resocializace klienta (např. rozšířit si vzdělání, najít si vhodné zaměstnání apod.)
- zprostředkovat určité služby pro klienta (např. psychosociální služby)
- koordinovat spolupráci s ostatními zařízeními (Svoboda, 2005, s. 46)

2.3 Komunikace se specifickými skupinami

Jako první bychom si měli definovat termín komunikace.

Komunikace je pojem převzatý z latiny od slova *communicare* a znamená sdělování, dorozumívání nebo také svěřování. Komunikace je důležitým nástrojem při řešení problémů. Pokud si komunikaci zvolíme tak, aby byla vyvážená a přátelská pro obě strany, může to vést k efektivní spolupráci mezi stranami.

Důvody a potřeby, jaké nás vedou ke komunikaci, mohou být:

- Přicházíme často do styku s lidmi
- Jsme na špatné úrovni s nasloucháním, nežli se samotným mluvením
- Nejsme moc dobří posluchači
- Druzí lidé očekávají, že jim budeme naslouchat
- Druzí lidé potřebují sdělit někomu, co je trápí nebo s čím si neví rady

Komunikace je součástí našich životů a bez komunikace se neobejdeme. Je to určitý nástroj k tomu, aby se lidé mezi sebou dorozuměli. (Quisová, 2009, s. 13) Komunikace je také závislá na tom s kým a kde komunikujeme. Každá komunikace může být ovlivněná prostředím, ve kterém se člověk nachází. (Vybíral, 2009, s. 39)

Pokud se zaměříme na komunikaci s rizikovými skupinami, musíme si nejprve definovat, co je riziková skupina. Za rizikovou skupinu považujeme skupiny lidí, které jsou ohroženy sociálním nebo zdravotním vyloučením ze společnosti. Mezi rizikové faktory těchto skupin může patřit např. nezaměstnanost, bezdomovectví, výkon trestu odnětí svobody nebo užívání návykových látek. (Veteška, 2015, s. 63)

Specifika komunikace s rizikovými skupinami plní celou škálu funkcí. První funkcí je **informativní funkce**, kde předáváme určité informace mezi lidmi. **Instruktivní funkce** je v určitém smyslu také funkcí informační, ale doplňuje ji vysvětlení, jak postupovat, jak co dělat nebo jak něčeho dosáhnout. **Přesvědčovací funkce** klade důraz na působení člověka tak, aby změnila jeho názor, postoj nebo určitý způsob konání. **Posilovací a motivující funkce** má za úkol posílit pocity sebevědomí a posílit vztah k něčemu. Tuto funkci můžeme svým způsobem zařadit do funkce přesvědčovací. **Vzdělávací a výchovná funkce** se uplatňuje v rámci institucí, kde pracuje s funkcí informativní a instruktivní, ale také s funkcemi, jako je dohled, dozor nebo kontrola. **Socializační a společensky integrující funkce** má za úkol vytvářet kladné vztahy mezi lidmi např. sblížováním a navazováním kontaktu. Komunikace je závislá na společenské úrovni, v které se nacházíme. **Funkce svěřovací** je založena na sdělování důvěrných informací a má za úkol zmírnit nebo odstranit vnitřní napětí určité osoby. Zde jedinec očekává podporu a pomoc. **Funkce úniková**

slouží k odreagování se na základě toho, když už máme tzv. „všeho dost“ a potřebujeme si s někým popovídat. (Mikuláščík, 2010, s. 21-22)

V rámci komunikace se specifickými skupinami musíme počítat s tím, že každý člověk je originální, jedinečný. Můžeme se proto setkat s různými typy klientů, se kterými řešíme určitý problém nebo tíživou životní situaci.

Novosad (2000, 85-90) proto rozdělil obtížné klienty do sedmi typů:

- **Úzkostný typ** je typ klienta, který drží tělo schouleně, má nestálý pohled, působí na nás nejistě a nerozhodně. Co se týče řeči, klient neustále opakuje své dotazy, má tendence se ujišťovat a má z něčeho obavy. Často má strach z učinění nějakého rozhodnutí, může sám sebe z něčeho obviňovat. Klient si nevěří, proto si může s sebou brát na pomoc další osoby a může se stydět za své chování.
- Pro **úzkostně-agresivní typ** je typická štíhlá postava, kde klient má často pevné úchopy a křečovité stoj i sed. Může být nervózní a často reaguje rychle. Časté je zraňující mluvení, které směřují na city a morálku. Klienta při mluvení doprovází tzv. „pláč na krajíčku“ a může působit útočně.
- **Narcistně-agresivní typ** je typ klienta, který působí velmi sebevědomě a má tendence se vyjadřovat nadřazeně vůči druhým. Pokud budeme o něho pečovat a pozorovat ho, můžeme tím zraňovat jeho sebeúctu. Cítí se v konfliktu silný a výjimečný a rád používá sarkasmy a ironii.
- **Bezohledně-agresivní typ** je typické pro klienty mohutné postavy, nepřátelským výrazem. Myšlení je pomalé a klient se často projevuje hlučně. Mluví nespisovně a i vulgárně. Reaguje výbušně a je netolerantní. Netoleruje autoritu a uznávané hodnoty ve společnosti, jako je např. hodnoty nebo zvyky.
- **Pedantický typ** klienta má pevné držení těla a celkově na nás působí velmi uspořádaně. Obdivuje předpisy a nařízení. Chová se nerudně na optimisticky založené osoby a výstředně chovající se osoby. Má odstup od nových věcí, a pokud nastane situace, která je v rozporu s jeho „já“, chová se podrážděně a nenávidně.
- **Nepřípustný typ** je typ klienta, který se projevuje klidně, pomalou chůzí. Sám od sebe nevyhledává oční kontakt a přítomnost ostatních lidí. Komunikuje pomalu a ironizuje jak sebe, tak i ostatní. Rád ubližuje pomocí upřímnosti a ironizace. S takovým klientem musíme jednat klidně a důstojně.

- **Histrionský typ** je charakterizován rychlou chůzí. Při emocích klient rád využívá mimiku. Poutá se na sebe pozornost a často se projevuje jako režisér a současně i herec. Rád do jednání vtahuje ostatní lidi. Během konfliktu klient křičí, rozbíjí věci a trhá vlastní oděv.

2.4 Alternativní tresty

V sociálním odvětví je pojem trest používán jako „obranný mechanismus před chováním a jednáním, které porušuje zavedené sociální konvence, pravidla nebo normy, tedy i delikventním jednáním, přičemž systém trestů je vymezen právem.“ (Sochůrek, 2007, s. 18). „Trest v obecné rovině představuje určitou formu sankce (omezení) za jednání, které porušilo společenskou normu. Míra sankce (tedy omezení některých potřeb trestaného jedince) obvykle souvisí se závažností porušení dané normy.“ (Veteška, 2015, s. 150)

Hála (2014, s. 34) definuje trest jako „záměrnou újmu způsobenou provinilci“. Trest musí bolet a bolest je hlavní vlastností trestu. Pomocí bolesti se může ze špatného vytvořit nové a lepší.

Tresty se zabývá věda penologie, která se zabývá nejen samotnými tresty, ale také trestáním a zaměřuje se na jejich výkon a účinky. Zabývá se zacházením s pachatelem trestného činu a zamezením opakování trestného činu. (Černíková, Sedláček, 2002, s. 7)

„Účelem výkonu trestu odnětí svobody je působit na odsouzené tak, aby snižovali nebezpečí recidivy svého kriminálního chování a vedli po propuštění soběstačný život v souladu se zákonem, chránit společnost před pachateli trestných činů a zabránit jim v dalším páčání trestné činnosti.“ (Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů)

Z penologického hlediska je krátkodobý trest odnětí svobody nápravným opatřením, o kterém se velmi diskutuje. Z penologických průzkumů bylo zjištěno, že právě krátkodobé tresty nemají ten správný výchovný i sociální význam, ale naopak jsou pro odsouzené určitým nástrojem pro to, aby svou kriminální činnost opakovali nebo ji dokonce zvládali konat lépe. Z důvodu nesprávného řízení pracovního režimu a nedostatku pracovního vytížení vězněného, se mohou věznění „nudit“ a nejlépe v této době získávají informace od dalších odsouzených osob, se kterými jsou v kontaktu. (Hanuš, 2005, s. 65)

Sokol (2007, s. 253-254) popisuje důvody, proč má společnost trestat. Prvním důvodem je to „náprava“ odsouzeného. Vzhled dnešních věznic může vypadat pohodlně, ale pokud se

dostane odsouzený do režimu nečinnosti, neprospívá to žádnému výchovnému ani nápravnému cíli. Druhým důvodem je „odstrašení a prevence“. Pokud si člověk vězením prošel, nebude se chtít do prostředí věznice vrátit. Člověk, který ví, že po zločinu následuje vězení, si svůj čin rozmyslí. Preventivní účinek zabírá především na jedince, kteří nezažili vězení. Třetí důvod je „ochrana společnosti“, na který klade společnost důraz. Člověk, který se nachází ve vězení, nemůže udělat žádný trestný čin. Přitom je to ochrana slabá z důvodu navrácení osoby zpět do společnosti po určitých letech. Poslední důvodem je „obnovení řádu“, kdy zde jde především o obnovení spravedlnosti, která byla narušena z důvodu trestného činu.

Existují určité důvody vykonávání trestů na svobodě. **Humanitní** důvod tvrdí, že pro nápravu pachatele, který není nebezpečný pro společnost, nemusí být trest odnětí svobody nezbytný. Několik reformátorů tvrdí, že tzv. „situační pachatelé“ mohou ztratit ve vězení jednak svobodu, a jednak sebeúctu, což může pro ně znamenat, že jim to nezlehčuje účinně se napravit a zařadit do společnosti. **Ekonomický** důvod tvrdí, že trest na svobodě je levnější než pobyt v prostředí věznice. Pokud má vězněný rodinu, bývá pro stát finanční přítěží. **Pragmatický** důvod se zaměřuje na zachování sociálního postavení pachatele v jeho okolí. (Štěrbá, 2007, s. 123)

V současné době v ČR není trestem pouze odnětí svobody. Máme tzv. „**alternativní tresty**“, které mají různé podoby.

Dle zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, existuje 12 druhů trestů za spáchání trestného činu:

- Odnětí svobody
- Domácí vězení
- Obecně prospěšné práce
- Propadnutí majetku
- Peněžitý trest
- Propadnutí věci
- Zákaz činnosti
- Zákaz pobytu
- Zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce
- Ztráta čestných titulů nebo vyznamenání
- Ztráta vojenské hodnosti

- Vyhoštění

Dle zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, se trestem odnětí svobody rozumí, pokud nestanoví trestní zákon jinak:

- a) Nepodmíněný trest odnětí svobody
- b) Podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody
- c) Podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem

Probační a mediační se může setkat se všemi druhy trestu, nejvíce pracuje s následujícími:

Obecně prospěšné práce, označované i jako společensky prospěšné práce, jsou alternativní možností k trestu odnětí svobody. Existují zde určité zásady, které se musí dodržovat při stanovení práce a to, že vždy musí jít o práci, která je prospěšná nejen pro samotného pachatele, ale také i pro společnost. Pachateli přináší mravní prospěch a práce musí odpovídat jeho dosavadním znalostem i schopnostem. Práce není placená a je konaná na určitou dobu a to v rozmezí od 50 – 400 hodin. V České republice je trest obecně prospěšných prací ukládán soudem pachateli, kterému zákon stanoví trest odnětí svobody s podmínkou, že hranice trestu není stanovena na výše než pět let. Soud bere v potaz, jaký trestný čin pachatel spáchal. Trest musí pachatel vykonat do jednoho roku a to ve svém volném čase. Tento trest může pachatel vykonávat i s dalším uloženým trestem, ale nesmí se jednat o trest odnětí svobody. Pachatel vykonává tento trest v obvodu okresního soudu, ve kterém se nachází jeho bydliště. Pokud odsouzený souhlasí, může vykonávat trest mimo obvod. Stane-li se, že odsouzený nevykoná trest v daném období, soud přemění trest obecně prospěšných prací nebo zbytek trestu na trest odnětí svobody a to i v případě, pokud se jedná o pouhé dvě hodiny. Za nesplněné dvě hodiny trestu obecně prospěšných prací se pachatel odsuzuje na jeden den odnětí svobody. Trest obecně prospěšných prací obsahuje práce, jako např. „údržba veřejného prostranství, úklid a údržba veřejných budov a komunikací nebo jiné odborné práce, sledující obecný prospěch.“ (Černíková a kol., in Štěrbá, 2009, s. 134-135)

Domácí vězení upravuje Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, který hovoří o tom, že domácí vězení může být uloženo až na dvě léta v souvislosti se závažností a k povaze spáchaného přečinu a také k osobě a poměrům pachatele. Tento trest lze uložit i vedle jiného trestu. Pachatel dává slib, že ve stanovené době se bude nacházet v obydlí na určené adrese a při kontrole poskytne vše, co se od něho žádá v rámci jeho trestu. Trest domácího vězení může být uložen samostatně, a to jestliže v zaměření „k povaze a závažnosti spáchaného

přečinu a osobě a poměrům pachatele uložení jiného trestu není třeba“. V rámci trestu je odsouzený povinen pobývat v oblasti svého bydliště ve stanoveném období, pokud mu v tom nebrání důležité důvody jako např. výkon zaměstnání, povolání a poskytování zdravotních služeb. Při onemocnění nebo úrazu je povinen poskytovatel zdravotních služeb informovat orgán činný v trestním řízení. Časové období, ve kterém je odsouzený povinen pobývat v obydlí nebo v jeho částech, stanovuje soud. Soud přihlíží na pracovní dny, dny pracovního klidu a pracovního volna, také přihlíží na pracovní dobu odsouzeného a k času k cestování do zaměstnání. Dále je to péče o nezletilé děti, osobní a rodinné záležitosti, které vykonává přiměřeně na svobodě v důsledku zajištění těchto potřeb. Soud má také možnost odsouzenému povolit navštěvování bohoslužeb nebo náboženských shromáždění. Soud může také uložit pachateli v rámci tohoto trestu přiměřená opatření nebo povinnosti, jako např. „podrobit se výcviku pro získání vhodné pracovní kvalifikace, podrobit se léčení závislosti na návykových látkách, které není ochranným léčením, veřejně se osobně omluvit poškozenému, uhradit dlužné výživné nebo jinou dlužnou částku, apod. Tato opatření nebo povinnosti směřují k tomu, aby pachatel vedl řádný život, a také mu soud uloží, aby pachatel škodu nahradil. Pokud se jedná o mladistvého, může soud „využít výchovné působení rodiny, školy a dalších subjektů uložit výchovná opatření uvedených v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže.

Propadnutí majetku může soud uložit na základě okolností spáchané trestním činem a na základě poměrů pachatele, „odsuzuje-li pachatele k výjimečnému trestu anebo odsuzuje-li jej za zvlášť závažný zločin“, díky němuž chtěl pachatel získat nebo se snažil získat majetkový prospěch pro sebe nebo jiného. Propadnutí majetku zasahuje do celého majetku nebo část majetku, kterou určí soud. Do propadnutí majetku nejsou zařazeny věci, které jsou nezbytné k uspokojení životních potřeb odsouzeného nebo osob, o jejichž výživu je povinen odsouzený pečovat. Propadlý majetek patří státu. (Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník)

Zákaz pobytu je ukládán pachateli z důvodu, aby nepáchal další trestnou činnost. Tento trest se nepoužívá pro místo trvalého bydliště. Pokud pachatel potřebuje z vážného důvodu navštívit místo, které je pro něj zakázané, musí s touto skutečností obeznámit policii, která pachateli může, ale nemusí, povolení dát. **Zákaz činnosti** znemožňuje pachateli v důsledku opakování trestné činnosti vykonávat činnost, kterou zneužil ke spáchání trestného činu. Může se jednat o podnikání nebo pracování v konkrétním oboru. (Veteška, 2015, s. 189)

Při trestu **zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce** je odsouzený povinen navštěvovat a spolupracovat s probačním úředníkem. Způsob spolupráce stanovuje probační úředník na základě probačního plánu. Vykonávají se programy sociálního výcviku a převýchovy a programy psychologického poradenství. Pokud se probační úředník rozhodne na základě potřeby, tak může pachateli v období zakázané akce stanovit dostavení se na útvar Policie ČR. Soud tento trest může udělit pachateli až na deset let a zakazuje se mu veškerá účast na stanovených akcích. (Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník)

2.5 Resocializace odsouzených

„Resocializace slouží k dosahování nejsložitějších nápravně výchovných cílů. Je to složitý proces nápravy a převýchovy i změny vadné socializace. Za základní resocializační postup chápe současná praxe ve vězeňství tvorbu a naplňování resocializačních programů.“ (Mařídek, 2003, s. 76)

Resocializace odsouzeného se stává hlavním účelem výkonu trestu. Zacházení s odsouzeným v rámci penitenciární péče musí být nastavené tak, aby odsouzeného motivovala ke spolupráci s personálem ve věznici. Dále se v rámci resocializace zaměřuje na vytváření kladných hodnot a postoje odsouzeného k dodržování a respektování společenských pravidel. Je důležité udržovat sociální vztahy a vztahy s vnějším světem pomocí např. dopisování a návštěv. Další důležitou činností, která podporuje kladnou resocializaci, je pracovní činnost. Je to také důležitý faktor při adaptaci po propuštění z VTOS. (Španková, 2013, s. 56-57)

Můžeme se také setkat s neúspěšnou resocializací. Válková, Černíková a Firstová (2014, s. 35-36) popisuje příčiny neúspěšné resocializace. Tvrdí, že velkou chybou je, když se v rámci resocializačních zařízení využívá donucování, které může být příčinou tzv. „falešného přizpůsobení“. Tím může být adaptace doprovázená negativním chováním a agresí. Další příčinou je, že změny týkající se resocializace nejsou podloženy terapií i přesto, že kriminální chování nemají chorobný podklad. Tyto příčiny jsou zdůvodněny špatnou výchovou. Třetí příčina je založená na faktu, že odsouzení k VTOS nemusí znamenat, že dojde v resocializaci ke kladným změnám. Naopak, odsouzení mají pocity frustrace a zoufalství. V posledním faktu autorky popisují, že pokud se chce odsouzený opouštějící vězení správně zařadit do společnosti, sám to nezvládne, neboť často se osoby setkávají s tím, že

jsou nositeli „nálepky vězeň“. Je vhodné navštívit instituce zabývající se postpenitenciární péčí.

SHRNUTÍ

Druhá kapitola obsahuje základní informace o Probační a mediační službě. Vysvětlili jsme si termín probace a mediace, kde probace znamená určitý dohled nad propuštěným a mediace znamená řešení problémů mimosoudní cestou. Dále jsme se zabývali profesí probačního úředníka, který dohlíží na propuštěného v rámci probačního dohledu. Probační úředník by měl být jak dohlížečím, tak „pomocníkem“ pro klienta. Je důležité se držet principů, jako jsou individuální přístup ke klientovi, přistupování s respektem a úctou, udržovat kontakt se sociálním okolím a v neposlední řadě spolupráce úředníka s dalšími odborníky. Kapitola obsahuje jak vést správnou komunikaci s rizikovými skupinami a na čem všem záleží, aby komunikace byla správná. Popsali jsme si podstatu trestu a zmínili jsme si alternativní tresty, které se využívají v ČR. Podrobněji jsme se zabývali alternativními tresty, s kterými nejvíce Probační a mediační služba pracuje. Následně jsme se zabývali resocializací odsouzených. Resocializace je důležitá pro správný návrat osoby do společnosti. Popsali jsme si neúspěšnou resocializaci, která může nastat např. v důsledku frustrace a zoufalství vězně.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3 METODOLOGIE VÝZKUMU

V praktické části bakalářské práce se zaměříme na charakterizování procesu působení probačního úředníka na resocializaci klienta. Praktická část navazuje na teoretickou část bakalářské práce. V následujících podkapitolách je vymezen hlavní cíl výzkumu, výzkumný problém, výzkumné otázky, výzkumné cíle, výzkumný soubor a způsob jeho výběru, způsob sběru dat a realizace výzkumu. V závěrečné kapitole jsou uvedeny výsledky výzkumu a doporučení pro praxi.

Hlavním výzkumným cílem je charakterizovat proces působení probačního úředníka na resocializaci klienta v rámci postpenitenciární péče. Výzkum bude vedený formou kvalitativní strategie, z důvodu zaměření na proces, kde využijeme polostrukturovaný rozhovor.

3.1 Výzkumný problém

Výzkumným problémem rozumíme to, čemu se budeme ve výzkumné činnosti zabývat. Je to problematické v sociální realitě, nemusíme tomu rozumět, a proto chceme o daném jevu získat více informací. Výzkumný problém se liší od výzkumné otázky tím, že je obecnější a někdy taky pojmenován jako výzkumné téma. (Švaříček, Šedřová, 2014, s. 64)

Výzkumným problémem byla stanovena „Pozice probačního úředníka v systému postpenitenciární péče“.

3.2 Výzkumné cíle

Hlavním cílem kvalitativního výzkumu je charakterizovat proces působení probačního úředníka na resocializaci klienta v rámci postpenitenciární péče.

V souvislosti s hlavním výzkumným cílem jsme si stanovili dílčí výzkumné cíle.

3.2.1 Dílčí výzkumné cíle:

- Analyzovat vytváření důvěry klienta k probačnímu úředníkovi.
- Zjistit, kdo se podílí na resocializaci klienta.
- Zjistit názor klienta na profesi probačního úředníka.
- Popsat působení prostředí PMS na klienta.
- Popsat průběh setkání mezi probačním úředníkem a klientem.
- Zjistit způsob komunikace mezi probačním úředníkem a klientem.

Na základě stanoveného hlavního výzkumného cíle a dílčích výzkumných cílů byly stanoveny výzkumné otázky.

3.3 Výzkumné otázky

Hlavní výzkumná otázka

Jaký je způsob utváření procesu působení probačního úředníka na resocializaci klienta v rámci postpenitenciární péče?

Na základě hlavní výzkumné otázky jsme formulovali dílčí výzkumné otázky.

3.3.1 Dílčí výzkumné otázky:

- Jakým způsobem se vytváří důvěra klienta k probačnímu úředníkovi?
- Jakým způsobem vnímá klient pomoc od ostatních v zaměření na resocializaci?
- Jaký má názor klient na profesi probačního úředníka?
- Jakým způsobem vnímá klient prostředí PMS?
- Jakým způsobem probíhá setkání mezi klientem a probačním úředníkem?
- Jaká forma komunikace probíhá mezi klientem a probačním úředníkem?

3.4 Strategie výzkumu a metoda sběru dat

Výzkumné šetření jsme zvolili kvalitativním výzkumem. Kvalitativním přístupem zkoumáme jevy a problémy, které se vyskytují v určitém prostředí a cílem je získat celkový obraz jevů, které jsou založeny nejen na hlubokých datech, ale také na specifickém vztahu, který se utvoří mezi výzkumníkem a účastníkem výzkumu. (Švaříček, Šed'ová, 2014, s. 17)

V bakalářské práci budou data zjištěna pomocí hloubkového rozhovoru s několika jedinci.

Metodou kvalitativního výzkumu jsme zvolili polostrukturovaný rozhovor, který vychází z předem připravených otázek. Nejčastější výběr metody u kvalitativního výzkumu je tzv. „hloubkový rozhovor“, který můžeme definovat jako „nestandardizované dotazování jednoho účastníka výzkumu zpravidla jedním badatelem pomocí několika otevřených otázek“. (Švaříček, Šed'ová, 2014, s. 159-160)

Hendl (2016, s. 177) popisuje strukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami jako metodu, která obsahuje připravené otázky, na které mají respondenti odpovídat.

3.5 Výzkumný soubor a způsob jeho výběru

Výzkumný soubor tvoří klienti Probační a mediační služby, a to pět mužů a jedna žena. Do výzkumu jsme zařadili klienty z různých agend Probační a mediační služby a tvořili je dospělé osoby. Výběr respondentů byl zvolen záměrně. Ředitel Probační a mediační služby komunikoval s klienty a pokud klient souhlasil se zapojením do výzkumu, podrobněji jsem ho s výzkumem seznámila a navázala s ním spolupráci. Z důvodu ochrany osobních údajů nebudou uvedena jména klientů a se stejným důvodem ani uveden název města, ve kterém se Probační a mediační služba nachází a kde se realizoval výzkum.

3.6 Realizace výzkumu

Výzkum je realizován s šesti klienty Probační a mediační služby. Realizace proběhla po domluvě s ředitelem střediska Probační a mediační služby v rámci odborné stáže. Po osobní domluvě s ředitelem Probační a mediační služby nám bylo umožněno navázat spolupráci se zařízením. Součástí domluvy bylo i seznámení s tématem bakalářské práce, cílem výzkumu a také metodou sběru dat. Respondenti byli odlišní, vyskytli se tu i respondenti, kteří se ze začátku nechtěli svěřovat, postupem času se rozpovídali a každý rozhovor byl originální z důvodu situace, ve které se každý respondent nacházel a především z jakého důvodu dostali dohled probačního úředníka. Jeden respondent měl zdravotní problém, konkrétně roztroušenou sklerózu. Po čase nevěděl, z jakého důvodu vedeme spolu rozhovor. Jeden respondent se během rozhovoru rozčílil z důvodu pocitu nespravedlnosti. Délka rozhovorů byla odlišná, od 30 minut až do 50 minut. Respondenti odpovídali na otázky přímo a po té otázky více rozvedli na základě toho, co si prožili a v čem je to obohatilo do budoucnosti.

Rozhovor má stanovených 30 otevřených otázek, jež nám umožnily získat data ve výzkumném šetření. V průběhu všech rozhovorů byly otázky dodrženy. Z důvodu GDPR jsme si nemohli výpovědi klientů nahrávat, proto jsme zvolili metodu „papír a tužka“.

Rozhovory byly realizovány v Probační a mediační službě v dostupné volné kanceláři. Místo také bylo vybráno z důvodu prostředí, na které se v dílčím cíli práce zaměřujeme. Jelikož jsme pracovali s dospělými osobami, každého respondenta jsme se zeptali na jeho časové možnosti. Před začátkem rozhovoru jsme respondenty seznámili se záměrem a důvodem setkání. Respondenti souhlasili se zapisováním dat a byli informováni o tom, že jejich výpovědi jsou anonymní a budou použity pouze k účelům bakalářské práce. Před

samotným rozhovorem jsme navázali v úvodu rozhovoru na určité téma osobní kontakt s respondentem a po seznámení se s výzkumem jsme hladce navázali na otázky. Atmosféra byla někdy příjemná, někdy jsem cítila z respondenta nervozitu. V rozhovorech jsme museli použít i tzv. „dynamické otázky“. Respondenti měli nutkání hovořit o jejich zkušenostech a aktuální situaci, ve které se nachází. Někteří respondenti se chtěli ujistit, zda bude bakalářskou práci číst někdo ze zařízení. Proběhla diskuze o tom, že samozřejmě se k práci může dostat i pracovník zařízení, ale nebude vědět, jaká výpověď je od jakého respondenta. Během rozhovoru byli respondenti vstřícní, a pokud nerozuměli významu otázky, zeptali se, zda otázce dobře rozumí a po vysvětlení odpověděli.

Během rozhovorů nebyl přítomen žádný pracovník zařízení z toho důvodu, aby jeho přítomnost nenarušovala a neovlivňovala výpovědi respondenta.

4 ANALÝZA ZÍSKANÝCH DAT

V následující kapitole se věnujeme analýze získaných dat, která byla získána pomocí polostrukturovaných rozhovorů s klienty Probační a mediační služby. První část kapitoly obsahuje analýzu, která byla vytvořena pomocí otevřeného kódování. Další kapitola je věnována interpretaci výsledků výzkumného šetření.

Data získaná z rozhovorů jsme zaznamenávali do MS Word. Po přepisu jsme začali sesbíraná data zpracovávat a byla vyhodnocována pomocí otevřeného kódování. Obecně pod pojmem kódování rozumíme dle Švaříčka, Šed'ové (2014, s. 211) „operacemi, pomocí nichž jsou údaje rozebrány, konceptualizovány a složeny novým způsobem.“

Nejdříve jsme přepsali a zpracovali data, která jsme získávali pomocí metody „tužka a papír“. Dále byly rozhovory pročitány a každá, obsahově podobná odpověď, měla přiřazenou jednotku neboli tzv. kód. Dle Švaříčka, Šed'ové (2014, s. 211) může být jednotkou slovo, sekvence slov, věta či odstavec. Následně jsme kódy řadili k sobě v rámci podobnosti nebo souvislosti a vzniklo nám tím 5 kategorií, které jsme barevně odlišovali.

Pro objasnění a lepší přehled jsme vytvořili tabulku.

Tabulka 1 Kategorie a kódy

Kategorie	Kódy
„Nejsem na to sám“	Řešit se to musí; odborná pomoc není ostuda; zůstal mi někdo?; hodnoty
„Když jsem přišel“	Okolnosti; uvnitř i venku
„Tváří v tvář“	Je to dlouhý proces; spolupráce; „jak vy, tak já“; domluvíme se
„Probourání ledů“	Ideální stav; chce to čas
„Jak to vidím?“	Profese; není to snadné; slabé stránky

Nyní se zaměříme na složení dat a vytvoření celku formou analytického příběhu. Příběh bude obsahovat samotné výpovědi respondentů – klientů Probační a mediační služby.

Kategorie, které vznikly v rámci otevřeného kódování, budou využity jako názvy podkapitol.

4.1 Nejsem na to sám

První kategorie nese název „Nejsem na to sám“. Kategorie, jak už sama svým názvem napovídá, se bude zabývat způsoby, kterými klient dokáže svou tíživou životní situaci zvládnout nebo alespoň si uvědomit, že situace má řešení a nemusí se hned vše tzv. „házet do žita“.

Do první kategorie „Nejsem na to sám“ patří následující čtyři kódy: řešit se to musí; odborná pomoc není ostuda; zůstal mi někdo?; hodnoty.

Důležitým úkolem Probační a mediační služby je, aby se propuštěná osoba z VTOS navrátila co nejlepším způsobem zpět do společnosti. Probační úředník řeší s klientem jeho situaci v rámci schůzek, kde se mu klienti svěřují s různými situacemi. To může potvrdit výpověď respondenta 1, který uvedl, že řeší „*obecně zaměstnání*“. Naopak respondent č. 6 uvedl: „*já řeším bydlení. Bydlím v azylovém domě, tak se mě vždy ptá, co jsem dělal tam a co nedělal. A jak to vypadá ta moje situace.*“ Probační úředník pracuje s každým klientem individuálně na základě situace, ve které se nachází. Respondent 2 například uvádí: „*Já třeba řeším přímo výživné, takže se ptá i na poměry, jak často se vidáme a jestli mi to bývala žena umožňuje se vidat s dítětem.*“

Dle získaných dat můžeme říct, že ne každý to zvládne sám a potřebuje odbornou pomoc. K odborné pomoci může osoba přijít sama nebo může probační úředník návštěvu odborníka doporučit. Respondentka 3 uvedla: „*...ze začátku jsem chodila k psychologovi, měla jsem na mále k tomu chodit k psychiatrovi. To bylo o ničem ten psycholog, čekala jsem rady, nějaké návrhy i pomoc a ničeho jsem se nedočkala*“ „*může mě odkazovat, ale nikam nechodím. Já jsem měla toho psychologa, ale tam mě teda neodkazoval.*“ Respondent 5 uvedl: „*mě na ten azylový dům a také na Charitu. Tam se mnou pracuje sociální pracovník. Je mi k dispozici tam.*“ Podle slov respondentů můžeme usoudit, že ne každý má závažný problém, aby musel navštěvovat odborníka. Respondent 2 uvedl: „*opět na žádné, ty horší případy určitě někam nějaké doporučení na nějakou organizaci třeba dostanou, ale já nikam než sem nechodím*“. Respondent 4 uvádí: „*Nikam mě neodkazuje. Jen na něho se obracím. Víím, že mě může odkázat někam, ale nepotřebuju to.*“ Respondent 1 potvrzuje: „*Neodkazuje nás nikam, pomáhá mi probační úředník se vším tady.*“

Pokud sám klient nepotřebuje odbornou pomoc, pomoc potřebuje v oblasti sociálního kontaktu. Může se jednat jak o pomoc rodiny, vrstevníků, partnerů, tak i kamarádů. Jak uvádí respondent 2: „*Víceméně to řeším pouze s partnerkou, ...*“. Respondentka 3 uvádí: „*Dcera,*

ta se se mnou nepáře. Dále je to rodina a určitě i pan probační úředník. Kamarádi a přátelé, ti mě drží nad vodou.“ Respondent 6 uvedl: *„Partnerka, ale ta bydlí jinde. Rodinu, jako dceru konkrétně, mám daleko, má plné ruce práce se svými problémy. Bratranec mi v té situaci taky moc pomáhá. Takže převážně je to rodina.“* Respondent 1 potvrzuje: *„Rodina, což je velký záběr. Je to celá rodina, je jich opravdu hodně. Nikdo jiný, jako kamarádi nebo tak.“* Z výpovědi je patrné, že každý dostává pomoc od někoho jiného, ale převážně se jedná o rodinnou pomoc.

V rámci návratu propuštěného z vězení se může stát, že budou osobu ostatní odsuzovat právě z důvodu, že propuštěná osoba spáchala trestný čin a někdo nechce mít už s dotyčnou osobou nic společného. To potvrzuje výpověď respondentky 3: *„Pochopila jsem, že v rámci té mé negativní zkušenosti s vězením a vším tímto, proč tu jsem, kdo je můj opravdový přítel a kdo dříve třeba nebyl, ale teď mi chce pomoci a stává se mým přítelem. To poznáte, kdo jaké má hodnoty. Nečekala jsem to od nich ale, takový podraz nebo tak.“*

Dle získaných dat můžeme říct, že klientům pomáhá v nápravě a ve správné resocializaci ponaučení a vidiny do budoucnosti. Respondent 2 tvrdí, že: *„motivuje mě určitě to, abych v budoucnosti docílil toho, že mojí dceři někdo vysvětlí nebo na to přijde sama, že jsem tu pro ni. Teď mám třeba syna, který má tři roky a mým úkolem je, abych byl svobodný a věnoval mu čas. Pokud bych se dostal zase do vězení, nevím, jak by to s ním dopadlo, jaké by to bylo, kdyby neměl tátu.“* Respondentka 3 uvádí: *„Pomáhat, to je moje motivace. Jsem člověk, co by se rozdál pro ostatní. Chodím pomáhat do jedné nejmenované organizace, ...“* Také mě motivuje činnost s dětmi, ale i ti senioři, tito lidé to potřebují a asi mám ten dar dávat než brát.“ Respondent 4 doplňuje: *„Jakákoliv pochvala mě motivuje, třeba i v práci, ... abych byl spokojený. Chci se mít dobře.“*

Klientům také v rámci resocializace pomáhá, jakým způsobem tráví volný čas. Probační úředník podporuje klienta v tom, aby svůj volný čas trávil smysluplně. Respondentka 3 uvádí: *„Jezdím i na lyže, tak jsem se jednou zeptala, jestli bych mohla jet, protože to zrovna vyšlo na tu schůzku.“*

4.2 Když jsem přišel

Druhá kategorie se nazývá „Když jsem přišel“ a je vytvořená pomocí dvou následujících kódů: okolnosti; uvnitř i venku.

Kategorie bude obsahovat získaná data, která se zaměřují na první pocity klientů, když přišli do Probační a mediační služby. Dále co očekávali a jakým způsobem vnímají PMS.

Respondenti uvádějí, že si pamatují den, kdy přišli do PMS poprvé. Ne na každého to působilo pozitivně. Počáteční očekávání a nejistota doprovázely každého z respondentů. Respondent 4 uvádí: *„Bylo to poprvé na soudu. Dříve Probační a mediační služba sídlila tam a pokud se mám zaměřit na toto prostředí, tak justice a soudy na mě působí vždy tak smíšeně, mám smíšené pocity. Nevěděl jsem, co čekat a nevěděl jsem, do čeho jdu. Takže jsem očekával, co bude, když sem přijdu. Nepůsobilo to na mě tak strašně, jak jsem čekal. Když jsem v telefonu slyšel pana úředníka, byl jsem upřímně nervózní. Ale při příchodu sem ta nervozita trochu odpadla.“* Z této výpovědi můžeme usoudit, že klienti často přemýšlí nad tím, co je očekává při první návštěvě PMS. Někteří respondenti očekávali i daleko horší první setkání. Respondentka 3 uvádí: *„Na soudě to bylo poprvé a bylo to hodně emotivní, strhující. Nevěděla jsem nic, co mě čeká, od koho co můžu čekat, kdo na mě bude rvát, kdo se jak ke mně bude chovat. Takže jsem byla plná očekávání a byla jsem zvědavá, jak to bude probíhat. Zároveň jsem měla i strach,.... když jsem přišla, tak jsem hodně brečela. Návrat do reality byl těžký. Když vás pustí z vězení, jste propuštěna během hodiny. Vyjdete a nemáte u sebe nic, žádné peníze, mobil a jste strašně zmatená.“* Z výpovědi lze usoudit, že měl respondent špatnou zkušenost z návratu z vězení, proto se obával, co ho čeká na středisku PMS a s kým bude řešit své problémy. Naopak respondent 2 tvrdí: *„Konkrétně tady přátelským dojmem. Působí tu pracovníci tak, že nejsou ti, co nám chtějí ublížit.“*

Je důležité, aby prostředí, ve kterém chtějí úředníci pomoci svým klientům řešit problémy, nepůsobilo na klienty depresivně a autoritativně. Jak jsme zmínili v teoretické části, probační úředník by neměl působit na klienta pouze jako ten, co nad ním vykonává dohled, ale také by měl působit tak, aby klient věděl, že mu chce úředník poskytnout pomoc.

To potvrzuje výpověď respondentky 3: *„Vždy dobře, na tom soudu to bylo demotivující. Příjemné to tu je. Na soudě to nebylo zrovna vhodné prostředí pro mě.“* Pro prostředí PMS by mělo být především pohodové a vyhovující pro pracovníky, kteří v prostředí PMS nejvíce tráví čas. Respondent 1 tvrdí: *„Naprostě všechno v pořádku, dostačující, nemám připomínky. Oni tu tráví nejvíce času, takže by si měli více přizpůsobit to prostředí, ve kterém pracují, aby se cítili příjemně. Oni jsou tu více času než já. Takže záleží na nich, jak si to prostředí přizpůsobí. Na mě to tu působí dobře.“*

Z některých výpovědí respondentů můžeme potvrdit, že jsou s prostředím spokojeni a cítí se uvnitř PMS dobře. Respondent 6 tvrdí: „*Ano, vždy se tu cítím tak, jak bych měl. Prostě dobře.*“ Respondent 5 tvrdí: „*...uvnitř se cítím dobře.*“

Také respondent 4 souhlasí s předešlými výpověďmi a tvrdí: „*...Ale pokud mám hodnotit jako prostředí uvnitř, neměl bych nic. Je to příjemné a takové přiměřené prostředí. Hlavně by se v tom prostředí měli cítit dobře pracovníci.*“

Ze zjištěných výzkumných dat můžeme potvrdit, že se klienti nesečkali s tím, že by měli být někdy s vnitřním prostředím PMS nespokojeni. Vždy probíhá vše tak, jak by mělo. Respondent 1 uvádí: „*Ne, vše je tak, jak má být. Nikdy jsem nic nevnímals špatně. Vždy se tu cítím dobře a neměl jsem nikdy důvod se tu cítit špatně.*“ Respondent 4 tvrdí: „*Nikdy, chodím sem rád. Nevadí mi tu nic. Je tu ticho při sezení.*“

V rámci získaných dat jsme zjistili, že PMS dříve sídlila na soudě, ale nově se přestěhovala do vlastní budovy. Respondenti uváděli nespokojenost pouze s vnějším prostředím kvůli rekonstrukci budovy. Např. respondent 4 popisuje: „*No ze začátku mi docela dost vadila rekonstrukce. Probíhaly tady opravy a já nevím co všechno a někdy jsem vnímals, že mě to ruší.*“

Ze získaných dat můžeme potvrdit to, že pokud klienti dodržují plán a své povinnosti, nemají proč chodit do PMS s odporem. Respondent 2 tvrdí: „*Spíš jde o to, že je to moje povinnost, potkat se musíme a pokud vím, že vše dělám tak, jak je, tak strach nemám. Když se něco nedaří, tak je to jiné, třeba když zaplatím později výživné... Takže pokud sem jdu s čistým svědomím, nemám proč se tu cítit špatně nebo mít strach.*“

V rámci rozhovorů jsme se zaměřili i na názor respondentů, zda si myslí, že by schůzky měli probíhat pouze v PMS nebo mimo zařízení. Ze získaných dat jsme zjistili, že jsou respondenti spokojeni se schůzkami v prostředí PMS a nemyslí si, že by se prostředím změnila podstata schůzky. Respondent 5 uvádí: „*Já nevím, jak pro koho asi, pro mě je to lepší tady.*“ Respondent 6 tvrdí: „*Nevím, jak u ostatních klientů, ale u mě to na prostředí nezávisí. Nemyslím si, že by se tím prostředím změnilo to, co se má odehrát na schůzce.*“ Někteří respondenti jsou názoru, že prostředí PMS, které působí autoritativně, je nejlepší verzí pro schůzky. Respondent 2 skutečnost potvrzuje: „*To prostředí je tady vhodné, neutrální. Jste na půdě jejich a je to potřeba vědět. Když překročíte dveře z venku sem, je potřeba vědět, že se musíte chovat podle pravidel.*“

Z výpovědí je patrné, že jsou respondenti názoru, že pokud by se schůzky realizovali mimo prostředí PMS, klienti by toho zneužívali a necítili by určitý respekt. Respondentka 3 tvrdí: *„Určitě by toho využívali klienti, teda aspoň si to myslím. Někde bokem se něco domlouvá a je to takové, prostě nevím no, nechala bych to tak, aby klienti chodili sem. Když jdete potom někam ven, ty hranice a pravidla a vše, co by se mělo dodržovat, se pak dodržují podle mě hůře.“* Stejného názoru je respondent 4, který tvrdí: *„...kdybychom se scházeli někde doma nebo v kavárně, tak je to prostě domácí a klient se cítí jinak. Nevadilo by mi to, neviděl bych v tom rozdíl, možná omezení zase kaváren lidmi. Kavárna je neutrální pro mě prostředí, myslím si, že by se náplň schůzky neměnila. Ale asi bych to neměnil, klient se cítí v tom domácím prostředí nebo i jinde může připravit na různé věci. Takže bych to nechal tady s nějakými pravidly.“* Respondent 2 doplňuje: *„Venku se může klient chovat jinak. Venku by to bylo takové spíš kamarádské bez hranic a pravidel, což se mi nezdá, jestli je dobrý nápad.“*

Respondent 2 uvádí i další negativní důvody, jaké by narušovaly samotnou schůzku. *„Pokud by se jednalo o kavárny, nevím, jestli by to bylo dobré z důvodu, že se tam nachází ostatní lidé a můžou tvořit šum. Taky by to bylo komplikované, kdyby třeba bylo v kavárně málo míst a neměli bychom si kam sednout.“*

4.3 Tváří v tvář

Kategorie byla vytvořena dle následujících kódů: Je to dlouhý proces; spolupráce; jak vy, tak já, domluvíme se. Kategorie se zaměřuje na samotnou práci mezi probačním úředníkem a klientem.

Probační úředník řeší s klientem jeho nepříznivou situaci v rámci schůzek. Stanovování schůzek je individuální, každý klient chodí na středisko po určité době jinak. Např. respondentka 3 uvádí: *„Scházíme se každých 14 dní.“* Oproti tomu respondent 4 uvádí: *„Scházíme se zhruba 1x za měsíc.“* Co se týče délky navštěvování respondentů, všichni respondenti navštěvují PMS v rozmezí od dvou měsíců do dvou a půl roku. Respondent 2 uvádí: *„Půl roku si myslím, možná o něco málo více.“* Respondent 4 tvrdí: *„Myslím si, že už je to 2 a půl roku.“*

Každá schůzka podle uvedených zjištěných dat trvá u každého klienta jinou dobu. Je to z toho důvodu, že každý klient řeší s probačním úředníkem jinou situaci, ve které se na-

chází popř. problém. Také délka závisí na tom, co všechno klient potřebuje s probačním úředníkem řešit nebo naopak, co potřebuje úředník slyšet od klienta.

Respondentka 3 popisuje: „*Jak kdy, ze začátku to byla třeba i hodina. Teď půl hodina stačí si myslím. Je to podle toho, jak se zapovídáme a hlavně co řešíme.*“ Respondent 4 uvádí: „*Podle kvality konverzace. Minimálně 10 minut a maximálně 20 minut. Podle klienta se konverzace přizpůsobuje. Určitě i podle toho, co zrovna chceme řešit.*“

Respondent 1 doplňuje „*Individuálně, někdy minutu, někdy 10 minut. Obecně jako bychom se potkali na ulici. Neřešíme nic konkrétního, většinou vše řešíme obecně. Není to nic, že by to byla nějaká schůzka plná otázek, probíhá vždy běžný rozhovor.*“ Respondent 2 uvádí: „*Někdy 20 min., někdy půl hodiny, podle probírání věcí. U mě je to jednodušší si myslím, jsou tady podle mě horší případy, takže těch 20 minut mi stačí a stačí to i úředníkovi. Maximálně si myslím, že 40 minut trvala schůzka.*“ Respondent 5 uvádí: „*Jak kdy. Někdy trvá pro mě chvíli, třeba půl hodiny a někdy třeba i 45 minut. Je to spíše o tom, co řešíme a co se stalo nového.*“

V rámci schůzek každý klient řeší s úředníkem jiné záležitosti. V rámci probačního dohledu se úředník zaměřuje i na klientův osobní život, volný čas a také, jakým způsobem se snaží napravit situaci, ve které se nachází, zda má snahu se napravit a jestli naopak klient nepáchá další trestnou činnost.

Respondent 1 popisuje: „*.....,kde jsem byl a kde jsem nebyl za tu dobu, co jsme se neviděli. Zjišťuje nějaký můj životní postup, z toho vychází, jaký vlastně jsem a hodnotí tak můj život. Takže tak nějak. Dále je to určitě rodina a co dělám ve volném čase.*“ Respondent 6 doplňuje: „*Tak určitě zmíníme rodinu, co kde dělám, co je nového v rodině.*“

Respondent 2 uvádí: „*Jestli splňujete podmínky dané soudem, zda nepáchám další trestnou činnost, způsob života, jak se daří, co děláte, jestli ten život směřuje k tomu normálnímu životu, aby to bylo tak, jak má být. Zda mojí činností venku dochází k nápravě.*“ Respondent 5 doplňuje: „*Taky dohlíží na to, abych zase nespáchal nějakou trestnou činnost.*“

Respondentka 3 tvrdí: „*Řešíme spolu to, jak se máme, co se u mě všechno změnilo, co se stalo, co jsem prožila během té doby, co jsem se s ním neviděla, i rodinu zmíníme. ... Takže řešíme prostě to, co já potřebuju. Můžu mu říct, co mě trápí a jak co vidím.*“

Dle výpovědí respondentů každá schůzka začíná tím, že si klient s úředníkem podají ruce, povídají si, co je nového a po té se volně přesunou k tématu, které potřebují řešit. Vedou

běžný rozhovor a atmosféru mají uvolněnou během schůzky. Respondentka 3 uvádí: „Často se i zasmějeme.“ Respondent 4 uvádí: *Na začátku mě pozdraví, podá ruku a posadím se. Pak si vykládáme, jak se máme a někdy přijde i na vtípky, že jdu třeba pozdě, jako právě dnes. Zeptá se mě, co je nového, já odpovím, co se stalo a nestalo a tak o tom mluvíme.*“ Respondent 6 popisuje: „Začíná tím, že se mě ptá na různé otázky. Zeptá se mě, jak se mám a co je nového. Pak spolu třeba můžeme řešit nějaké konkrétní problémy. Končí často domluvou na příští schůzku.“

Podle výpovědí respondentů jim schůzky vyhovují a pomáhají. Respondent 1 uvádí: „Schůzky mi moc pomáhají. Můžu se zeptat na cokoliv, co mě zajímá. Je to profesionál, je to jak můj kamarád, takže se cítím dobře.“ Respondent 5 uvádí: „Pomáhají, určitě. Neřešil bych to sám a hlavně bych nevěděl jak.“

Někteří respondenti berou schůzky za zbytečné. Např. respondent 4 uvádí: *Já jsem tu na nařízení soudu, ale nepotřebuju ty schůzky. Časově mě to neomezuje, mám to dané, že musím docházet, takže tak. Ale že bych je nějak potřeboval, to spíš ne.*“ Respondent 6 uvádí: „No upřímně asi v ničem. Vůbec nevím, proč sem já chodím.“

V rámci schůzek mohou být stanoveny klientům úkoly, aby do příští schůzky splnili určité povinnosti. Respondent 5 uvádí: „*Ted' jsem byl hospitalizován, tak jsem musel přinést propouštěcí zprávu o tom, že se něco takového dělo.*“ Mimo jiné úkoly, mají za úkol klienti především dostavit se na stanovenou schůzku. Respondent 2 uvádí: „*Mým úkolem je se dostavit na příští schůzku a dříve jsem úkoly měl, ale to už je vyřešené a splněné.*“ V rámci probačního dohledu musí tyto povinnosti a pravidla klienti dodržovat.

Z výpovědí lze usoudit, že v rámci spolupráce mezi klientem a probačním úředníkem musí fungovat jistá pravidla, bez kterých by se neobešli. Je pro to důležité vědět, že pokud klient v rámci dohledu nesplní určitá pravidla nebo povinnosti, tak si sám klient zakládá na problémech a probační úředník je oprávněn informovat soud. Respondent 2 uvádí: „*Nemůžete nedojít. Pokud nemůžete, ale musí to být závažný důvod, třeba nemoc, tak zavoláte. Měl jsem takový problém, tak jsem volal, ale musím pak doložit papír, že jsem byl třeba u lékaře.*“ Respondent také uvádí: „*Věděl jsem, že pokud nechci mít problém, tak si musím plnit povinnosti., ale pro mě je to neutrální člověk, mám takový pocit. Nestojí ani proti mně a nestojí ani na mojí straně. Je potřeba vědět, že ten člověk má nade mnou moc, ale ne nepřátelskou. Je to takový specifický vztah bych řekl.*“

Z výpovědí lze usoudit, že mají klienti s probačním úředníkem nastavené hranice, které se musí dodržovat. Respondentka 3 uvádí: „*Myslím si, že kdybych se neomlouvala, tak mi nepromine takové věci.*“

Respondent 2 uvádí: „*...a mít určitý řád. I ve vězení je řád, tak během dohledu je taky potřeba určitý řád. ...*“

Každá schůzka je stanovená na základě domluvy. Pokud nastane situace, že klient nemůže přijít, musí se předem omluvit. Respondent 1 uvádí: „*Hned v ten den se domluvíme. Když se stane, že nemůžu, telefonicky zavolám, že nemůžu a on se zeptá, proč se nemůžu dostavit. Nemá cenu si vymýšlet.*“

Respondent 5 popisuje: „*Ted' jsme domluvení hned po schůzce a záleží to na mě na počasí. Mám strach z náledí, abych někde neupadl. Když nemůžu přijít, domluvíme se na jindy.*“

Respondentka 3 uvádí: „*Osobně, jak jsem říkala, hned po skončení schůzky. Stalo se mi 2x že jsem byla nemocná a musela jsem zavolat, že nepřijdu. Tak mi řekl, že nevadí, že až budu zdravá, tak se domluvíme.*“ Respondent 4 doplňuje: „*Přímo na místě, jak jsem zmiňoval. Jednou se mi stalo, že ten termín musíme posunout, protože se to nehodilo panu úředníkovi, měl nějakou cestu někam. Tak jsem došel jindy. Vždy se domluvíme. Domlouváme se po telefonu. No a pokud se stane, že nemůžu já z nějakého vážnějšího důvodu, tak zavolám a s ním se vždy dá domluvit.*“

Dle výpovědí respondentů můžeme potvrdit, že jsou s komunikací spokojeni. Preferují osobní a telefonickou komunikaci před písemnou. Respondent 1 uvádí: „*Jasně, vyhovuje. Telefon je telefon, neměnil bych to. Nenávidím takové to, že vám někdo zavolá a řekne, že to hodí do emailů nebo napíše SMS. Někdo zavolá a řekne, už to četls na tom emailu? Lepší je zavolat. Dnešní svět no, nemám to rád to psaní. Radši to mluvení mně vyhovuje.*“ Respondent 2 uvádí: „*Myslím si, že je to vše dobré. Cítím sice kontrolu, ale chápu to, že to tak je nastavené, pořád se i přesto cítím důstojně. Neměnil bych to, lepší je to mluvení do telefonu než psaní nějakých zpráv.*“ Respondentka 3 popisuje: „*Ano, vyhovuje, jsem komunikativní a potřebuju ten styk s lidmi, když ho v životě nemám. Takže nijak bych to neměnila. Písemnou komunikaci ne, nemám to ráda. Určitě mi vyhovuje to, že se domlouváme na všem na schůzce nebo si zavoláme.*“ Respondenti cítí lepší jistotu v tom, že ví, kdy přijdou příště a že nemusí čekat na písemnou zprávu. Respondent 4 popisuje: „*Jsem člověk, co řeší nejradši věci na místě. Vím při odchodu, kdy zase přijdu. Jsem spokojený, vy-*

hovuje mi to.“ Respondent 5 uvádí: *„Mně to osobně vyhovuje. Vím, kdy sem zase přijdu a jsem radši, když se domluvíme hned.“*

4.4 Probourání ledů

Kategorie byla vytvořena z následujících kódů: ideální stav; chce to čas

Ze získaných výzkumných dat jsme zjistili, že respondenti vnímají probačního úředníka pozitivně. Každý z respondentů nám uvedl, že pociťují, že jim chce probační úředník pomoci. Respondentka 3 uvádí: *„Pan úředník je pro mě spíše psychologem z důvodu toho návratu z vězení. ... Pomáhá mi se vzpamatovat a jsem za to moc ráda. Můžu mu říct, co mě trápí a jak co vidím. ... Velice, jednou jsem měla sezení i s jiným úředníkem a všechny tu vnímám pozitivně, aj jsme si měli co říct. ... Díky tomu, že mi pomohl.“* Respondent 1 uvádí: *„Každé setkání mi dá něco do života, každé setkání mě někam posune, ...“* Pozitivně ho vnímám. *Nikdy jsem sem nechodil s odporem. Je to určitě i tím, jak se ke mně chová a jak se mnou komunikuje.“*

Respondent 2 popisuje: *„Je to o tom, že ten člověk je tady pro mě a můžu mu říct, co mám za problém, zároveň mě připraví na tu cestu řešení problému. Úředník je na straně soudu, ale zároveň dokáže pochopit situaci, v jaké se nacházím. Pomáhají, určitě, ty jeho zkušenosti a také pohled na věc. Určitě i názory, které mi vždy pan úředník řekne, navede mě, dokáže být na dvou stranách – na té lidské a na druhé, přičemž je na straně soudu.“* Z výpovědi lze usoudit, že si klienti uvědomují, že se probační úředník i přes snahu pomoci klientům musí držet určitých zásad a je především na straně soudu. Má ale chápání ke klientům.

Probační úředník není za situaci klienta zodpovědný. Jak zmiňujeme v teoretické části, probační úředník pracuje s klientem s respektem a „snaží se o to, aby sám klient měl snahu najít řešení pro jeho situaci.“ Respondentka 3 uvádí: *„Ale musím chtít i já a vím, že za mě to dělat nebudou. Můžou mi jen pomoci a dát návrh na řešení.“* Stejně to cítí respondent 4, který uvádí: *„Je to na mě, co udělám. Probační úředník mi může jen navrhnout věci, ale jakým způsobem si to já vezmu, to už je na mně. ... Nemůže mi rozkazovat. Je to všechno na mně. Já jsem vyrovnaný a vím, co chci a nechci.“*

Dle výpovědí respondentů se probační úředník snaží navrhovat řešení problémů. Respondenti moc oceňují rady a návrhy od probačního úředníka. Respondentka 3 popisuje: *„Urči-*

tě se mě zeptá, jestli bych chtěla s něčím pomoci nebo poradit. Tohoto si moc vážím, že mi dokáže říct, jak to vidí a nebojí se mi to říct.“

Do střediska mohou přicházet i typy klientů, kteří si nevěří nebo neví, jakým způsobem mají problémy řešit. Respondentka 3 nám tuto situaci popisuje následovně: *„On zjistil, že ráda pomáhám druhým, ale sama si radost neudělám a to mi třeba vyvrací tou svojí mluvou a schůzkami. Posunul mě hodně v tom, abych si uvědomila, že se nemůžu rozdat pro všechny a sama si nic nedopřát. Jednou mi tak i podal otázku, kterou jsem cítila jako výhružnou. Prostě mi řekl: komu pomůžete tím, že budete doma brečet? A já jsem si u této otázky řekla, no nikomu a taky jsem mu to řekla. A on: no vidíte, tak přestaňte brečet, narovnejte se jako dáma a dopřejte si tu radost! A díky tomu to tak i беру. Otevřel mi oči.“*

„Na všechno mi řekne svůj názor a svůj pohled. ..., dostávám od něho i zkušenosti, těch si cením moc. Cítím se s ním moc dobře, dokáže přechít člověka a empatie je zde na místě.... Pan probační úředník je moc zlatý člověk.“

Respondent 1 uvádí: *„Pomáhají, určitě. A vždy vím, že mi dokáže říct nějakou radu co a jak udělat.“* Respondent také uvádí: *„Vnímám ho dobře v tomto. Ptal jsem se ho na práci, že nemůžu sehnat a jestli by mi pomohl s tím. Vždy mi vyhověl.“*

Na základě výpovědí můžeme usoudit, že pokud si probační úředník s klientem vytvoří důvěrný vztah, jejich spolupráce je snazší a efektivnější. Klienti se nebojí s úředníkem řešit své osobní věci a nebojí se s ním komunikovat. To potvrzuje také výpověď respondentky 3, která popisuje, co by udělala v situaci, kdyby něčemu nerozuměla. *„Zeptám se, nechám si to vysvětlit. ..., když nějakým věcem nerozumím, tak se radši zeptám, než abych udělala něco, čeho bych pak litovala.“* Respondent 1 potvrzuje: *„Nestalo se, že bych něčemu nerozuměl. ..., rozumím všemu a máme i společné téma a sedli jsme si spolu,...“* Respondent 2 uvádí: *„Zeptám se, maximálně mi nadají, že jo, ale nemám strach se zeptat. Radši se zeptat, než něco udělat špatně.“*

Dle získaných výzkumných dat můžeme potvrdit, že klienti cítí z probačního úředníka upřímnost a jsou moc za ni rádi. Respondenti se shodli na tom, že je upřímnost důležitá v řešení problémů. Respondentka 3 popisuje: *„Cítím, že ano, on mi to tak vpálí do obličeje. Přijímám ráda kritiku, mám ji ráda a někdy ji i potřebuji. Učím se z ní. ... Pak si uvědomím spoustu věcí. Je lepší vše řešit na rovinu, než abych žila v nějakých domněnkách.“*

Respondent 2 uvádí: *„Nemám důvod a nemyslím si, že by mi lhal. Proč by to dělal. Hlavně by to dělat neměl. A na rovinu určitě mluví nebo to z něj aspoň cítím.“*

Respondent 4 uvádí: „*Říkáme si vše na rovinu, protože je to důležité. Cítím z něho i tu upřímnost.*“

Dle získaných dat lze usoudit, že ve spolupráci mezi klientem a probačním úředníkem je velmi důležitá důvěra a jakým způsobem se vytvoří. Z vypsání výpovědí lze usoudit, že pokud má klient důvěru k probačnímu úředníkovvi, nemá strach se mu svěřovat. Respondent 4 popisuje vytvoření důvěry: „*První dojem, během pěti vteřin jsem si udělal obrázek. Ten první dojem hraje nejdůležitější roli. Důvěru si nevytvoříme hned, je to nějakou postupnou spoluprací. Ta důvěra se může vytvořit i na základě toho, že dodržuju termíny schůzek. Taky je to určitě domluvou na ty schůzky. Stanovíme si termín a probační úředník mi bude důvěřovat, že přijdu. Takže je to vzájemné vlastně. Já důvěřuju mu a on zase mně.*“ Respondent 1 doplňuje: „*Podíval jsem se na něho a věděl jsem. Nebylo to hned, ale byl upřímný a během 30 vteřin si uděláte obrázek o člověku, během toho si dokážu udělat obrázek i já. Věděl jsem, že bude probační úředník v pohodě. Cítil jsem to z něho.*“ Stejněho názoru o prvním dojmu je respondent 6, který doplňuje: „*Bylo to na probačním úředníkovvi poznat, že je to dobrý člověk. Celý život jsem dělal s lidmi, takže to hned poznáte, jaký ten člověk je. Ta důvěra nebyla ale hned. To ne. To až postupem času.*“ Z výpovědí můžeme usoudit, že respondenti si vytváří důvěru i podle toho, jakou mají zkušenost s lidmi. Ne každý může hned někomu důvěřovat. Chce to čas a postupné poznávání.

Respondent 2 tvrdí: „*Je to o tom, jak na mě člověk působí, u někoho to může být strach, ... Nesmíte demotivovat člověka, musíte být sociální, něco jako přítel, ale ne jakože udělám něco a on mi to spraví, je to určitě o nějaké hranici. Takže postupně jsem si tu důvěru vytvořil, ale věděl jsem už od začátku, že je to člověk na svém místě.*“

Respondentka 3 uvádí: „*Postupně jsem si ji získávala, byla jsem ze začátku rozbitá a nikomu jsem nevěřila. Začátek byl hodně emotivní, byla jsem z toho psychicky špatná a nikomu jsem nevěřila, jen rodině. Na základě toho, co jsem si prožila ve vězení, tak jsem nevěřila nikomu. Měla jsem strach...*“ Stejně pocity o důvěře má respondent 5, který také popisuje, že moc lidem nedůvěřuje: „*Důvěru mám, nebylo to hned, ale vím, že mi chce pomoci. Nedůvěřuju moc lidem.*“

4.5 Jak to vidím?

Poslední kategorie nese název „Jak to vidím?“ a je zaměřená na názory respondentů, tedy klientů PMS, na profesi probačního úředníka. Co je podle nich nejtěžší na profesi a co by

změnili, kdyby byli probační úředníci. Dále jakým způsobem by respondenti vykonávali profesi probačního úředníka a jaké by měl mít probační úředník vlastnosti.

Tato kategorie obsahuje následující kódy: profese; není to snadné; slabé stránky

Dle výpovědí respondentů můžeme říct, že respondenti považují probačního úředníka za kontrolora, který dohlíží na to, aby byl plněn plán probačního dohledu. Také uvádí, co má na starosti. Respondent 1 uvádí: „*Má na starost dohled nad lidmi, ...*“ Respondent 2 doplňuje: „*..., za mě kontrolor.*“ Respondentka 3 uvádí: „*Má na starost to, aby lidé dodržovali ty pravidla a hranice, co mají stanovené soudem. Určitě je to potom to, že pomáhají lidem začlenit se do společnosti a odbourávat předsudky, které mají lidé tam venku...Pomoc třeba s prací.*“ Respondent 4 uvádí: „*Komunikuje se soudem...a všeobecně s orgány činnými v trestném řízení. Musí řešit špatnou situaci s člověkem. Vede určitě nějaké spisy.*“ Respondent 5 uvádí: „*Posílá zprávy na soud a jestli se dohled dodržuje.*“

Dle získaných dat můžeme říct, že klienti považují profesi probačního úředníka za prospěšnou. Podle respondentů by si lidé bez nich nedokázali řešit své situace. Záleží to na vůli a osobnosti člověka. Respondent 1 uvádí: „*Určitě ne, je to prospěšná práce a těžká práce. Záleží to na charakteru člověka. Každý je individuálně jako jinak, jinde. Je to důležitá profese. Sami by to lidé nevyřešili a myslím si, že by to ani neřešili někteří.*“ Respondent 2 doplňuje: „*Ne, lidi se potřebují jít někam „vykecat“ ... Takže situace by si určitě sami lidé nevyřešili. Oni by je neřešili tak důsledně.*“ Respondent 1 doplňuje, že: „*Lidé se bojí chodit někdy i k odborníkům. Takže si nemyslím, že by si lidé něco řešili, jak kdo.*“ Stejněho názoru je respondent 6, který popisuje: „*Jak kdo, podle té situace, jakou kdo má. Sami by to nevyřešili, mnozí ne. A nemyslím si, že by to vůbec řešili.*“

Respondent 4 uvádí: „*Záleží na vůli člověka. Někoho musíte dokopat, někoho zase třeba jen navést k určitým věcem. Takže záleží na lidech.*“

Dle respondentů je tato profese velmi záslužná. Uvádějí, že by profesi vykonávat nemohli z důvodu, že je to náročná profese na psychickou stránku. Někteří respondenti uvedli, že by nemohli pracovat s lidmi. Respondent 1 potvrzuje výpovědi: „*... nechtěl bych to dělat. Jak jsem říkal, že je to náročná práce především na tu psychickou stránku.*“ Respondent 4 doplňuje: „*Já bych se ale zavřel do skříně s tím, bylo by toho na mě moc, ty problémy tolika lidí. Je to šílený tlak na psychiku.*“ Respondent 6 potvrzuje: „*Musí to být strašný nátlak na něho.*“

Respondent 2 popisuje, že je velmi důležité si zachovat určitý odstup od klientů. Tvrdí, že: „ ..., *možná bych nebyl tak kamarádský. Vždy bych posoudil toho člověka, proč to dělal a jestli dodržuje pravidla při povinnostech. Určitě bych si nastudoval ty lidi a chtěl bych vědět, co mám za klienty. Prostě bych studoval karty klientů.*“ Z výpovědi lze usoudit, že respondent při výkonu profese probačního úředníka bere za důležité nastudovat si předem klienta, který má přijít do PMS.

Podle respondentů by měl mít probační úředník určité vlastnosti, které jsou pro výkon profese důležité. Také uvedli, že je důležité mít odborné vzdělání a práce by měla úředníka bavit a naplňovat. Respondent 2 popisuje ideálního úředníka jako: „*Zkušený člověk životem, vzdělaný člověk a určitě dobrý psycholog. Člověk, který je rozumný, je normální, chytrý a dokáže posoudit stav člověka.*“ Respondent 2 také uvádí, kdo by neměl profesi vykonávat: „*Neměl by to být někdo mladý, je to podle zkušeností. Mladý člověk se hodně ptá. ... Neměl by to být člověk, co vyšel z výkonu trestu, tudíž z vězení, protože si myslím, že by mohl být zaujatý.*“ Z výpovědi lze usoudit, že respondenti jsou názoru, že záleží na věku u této profese.

Respondent 4 je názoru, že: „*Musí si umět rozumět s lidmi. Komunikace, administrativní činnost, ne být závislý na kávě, musí být empatický a měl by být takový ten řečník. Samozřejmě musí mít všeobecný přehled, umět jazyk a být vzdělaný.*“ Respondent 5 uvádí: „*Měl by se umět tomu odsouzenému vžít do té jeho situace a umět řešit ty problémy. Taky být určitě chytrý a vzdělaný.*“ Respondent 1 doplňuje: „*Také bych tam zařadil i to, že by měl umět zachovat klid.*“

Dle zjištěných dat jsou respondenti názoru, že je nejtěžší na profesi probačního úředníka poslouchání starostí klientů a nemít předsudky o klientovi, ale pochopit jeho situaci. Respondent 1 uvádí: „*Poslouchání starostí. Může se stát, že bude mít odpor k práci. ..., prostě musí se někde zventilovat po práci. To nejde jinak.*“ Respondent 4 doplňuje: „*Když pracují úředníci s klienty, tak řeší různé problémy, musí přemýšlet nad tím. Určitý nátlak lidí, měl by mít nervy z železa. Ty problémy lidí si myslím jsou nejtěžší, nikdo není splachovací.*“ Respondentka 3 uvádí: „*Když odchází z práce, musí to umět vypustit to všechno, co se v práci odehrává. Nezabývat se tím doma určitě, jinak ten pracovník vyhoří a může chodit na léčení taky.*“ Z výpovědi lze usoudit, že jsou respondenti názoru, že tak jako v každé jiné profesi, tak i u profese probačního úředníka hrozí tzv. syndrom vyhoření. Je pro to důležité po opuštění dveří z práce tzv. „hodit vše za hlavu.“

Dalším stěžejním bodem vidí respondenti v administrativních činnostech. Respondent 4 popisuje: „*Nedokázal bych sedět v kuse na židli celý den, já jsem prostě aktivnější typ, ... Neumím třeba dělat administrativní práce.*“ Respondent 6 doplňuje: „*Papírování. Sám jsem si to zažil. ...mít dobrou hlavu a pamatovat si věci o klientech.*“

Respondenti uvedli, že na práci spatřují i nejtěžší to, že se musí probační úředník umět vžít do situace klienta, pochopit jeho osobnost a mít určitý odhad na lidi. Respondentka 3 uvádí: „*Vcítit se do toho dotyčného člověka a pochopit duši člověka. Také určitě pochopit, jaký je ten klient. Pochopit, zda je inteligentní, opice nebo kdo vlastně je. Možná udělal něco špatně, třeba i ne dobrovolně a úmyslně, ale jako člověk může být jiný.*“

Naopak respondent 2 je názoru, že vše se musí dělat s mírou. Uvádí, že: „*Nejtěžší je podle mě být neutrální, nevžívat se do role toho člověka natolik, aby přešel na jeho stranu, ale nebýt zároveň nepřítel. Nedemotivovat ho.*“

Dle výpovědí respondentů můžeme říct, že spatřují i slabé stránky v legislativě. Respondent 2 tvrdí, že: „*Přítvrdil bych, pravidla bych změnil a změnil hranici humanizace. Určitě i nějaké zákony, náš systém je postavený si myslím špatně.*“ Respondent 4 uvádí: „*Ale kdybych se měl zabývat, co obecně bych změnil, tak určitě Občanský zákoník a obecně legislativu. Myslím si, že nějaké věci jsou v našem systému špatně, takže toto bych změnil, kdyby to bylo na mně.*“

Někteří respondenti cítí i nespravedlnost. Respondentka 3 uvádí: „*... cítím nefér to, že člověk, který chtěl ublížit záměrně, dochází sem, jako my, co jsme záměrně třeba nic neudělali nebo jsme udělali méně závažný čin. Proč on má mít pomoc tady? Proč nechodí na policii nebo tak? Víím, že musí mít nějaký dohled, chápu to, ale prostě je to zvláštní. Neovládla bych se, kdybych tady potkala toho člověka, který mě má v mém případě na svědomí.*“ Respondent 6 tvrdí, že: „*Změnil bych to, že bych sem nezařazoval lidi, co tady nemají co dělat. Já třeba vůbec nevím, proč jsem tady. Nic tak závažného jsem neudělal.*“

Někteří respondenti jsou názoru, že by nic neměnili, že jsou spokojeni tak, jak je to vše nastavené.

5 INTERPRETACE DAT

V kapitole interpretace dat se budeme věnovat souhrnu odpovědí na dílčí výzkumné otázky (dále jen DVO), na které jsme získali odpovědi v rámci polostrukturovaného rozhovoru s šesti klienty Probační a mediační služby. Závěrem je zodpovězena i hlavní výzkumná otázka (dále jen HVO): Jaký je způsob utváření procesu působení probačního úředníka na resocializaci klienta v rámci postpenitenciární péče?

Dílčí výzkumné otázky:

- Jakým způsobem se vytváří důvěra klienta k probačnímu úředníkovi?
- Jakým způsobem vnímá klient pomoc od ostatních v zaměření na resocializaci?
- Jaký má názor klient na profesi probačního úředníka?
- Jakým způsobem vnímá klient prostředí PMS?
- Jakým způsobem probíhá setkání mezi klientem a probačním úředníkem?
- Jaká forma komunikace probíhá mezi klientem a probačním úředníkem?

DVO 1: Jakým způsobem se vytváří důvěra klienta k probačnímu úředníkovi?

Odpovědi respondentů na výzkumnou otázku se sjednotily. Můžeme říct, že všichni respondenti uvedli, že tak jako se vytváří všude jinde důvěra postupně časem, tak i tady mluvíme o postupném vytváření důvěry. K probačnímu úředníkovi chodí klienti s různými problémy nebo se nacházejí v nepříznivé životní situaci. K tomu, aby měli zájem o řešení, potřebují vědět, že se můžou na probačního úředníka spolehnout. Dle odpovědí čtyř respondentů hraje hlavní roli první dojem. Jeden respondent uvedl, že se může vytvářet důvěra i na základě toho, že si bude klient plnit své povinnosti a bude dodržovat probační plán. Na základě toho může probační úředník usoudit, že má klient snahu svou situaci řešit a nezakládat si na dalších problémech.

Jeden respondent uvedl, že na základě svých negativních zkušeností, co si zažil ve věznicích, nevěří lidem, a proto pro něj vytváření důvěry byl delší proces.

Další respondent popisoval, že pokud ho něco trápilo nebo si nebyl jistý, vždy věděl, že mu probační úředník pomůže nebo poradí, jak by daný problém řešil on.

Na základě získaných dat můžeme říct, že osoby propuštěné z VTOS nemusí mít důvěru k lidem a proto se může objevit strach řešit své problémy před někým „cizím“. Proto je velmi důležité, aby si probační úředník s klientem dokázal vytvořit kladný vztah, který povede k vytvoření důvěry a správné spolupráce.

DVO 2: Jakým způsobem vnímá klient pomoc od ostatních v zaměření na resocializaci?

Jak jsme uvedli v teoretické části, probační úředník se snaží „zprostředkovat **kontakt s blízkým sociálním okolím klienta**, což znamená, že pracovník toleruje sociální okolí klienta, ve kterém se nachází.“ Můžeme říct, že se všichni respondenti shodli na tom, že ve správné resocializaci jim pomáhá rodina, přátelé, vrstevníci, ale také partneři. Dále nám jeden respondent uvedl, že mu moc pomáhá osobní úspěch – např. pochvala v práci. Pomoc vyhledávají klienti v závislosti na jejich problém nebo tíživou životní situaci. Jeden respondent uvedl, že chce v životě změnu v rámci toho, že nemá kde bydlet. Dále jsme se dozvěděli, že pokud klient ví, co chce a co naopak nechce, může to pokládat za určitou motivaci k tomu, aby měl lepší život a správně se zařadil tím zpět do společnosti. Dále spatřují respondenti pomoc ve správném využívání volného času. Jeden z respondentů uvedl, že spatřuje cestu ke zvýšení kvality života v dobrovolnictví. Ze získaných dat jsme zjistili, že klienti chtějí své problémy vyřešit a spatřují v tom největší naději, že budou žít po té „normální“ život. Tři respondenti zmínili, že jim moc pomáhá probační úředník ve správné resocializaci tím, jakým způsobem s nimi pracuje a komunikuje.

Dále můžeme pomoc spatřovat v organizacích, které poskytují odbornou pomoc. Probační úředník může zprostředkovat klientovi kontakt na organizaci nebo může klient organizaci sám vyhledat. Jeden respondent sám vyhledal pomoc psychologa z důvodu situace, ve které se nacházel. Další respondent nám uvedl, že na úkor svého problému s bydlením mu pomohl probační úředník zprostředkovat kontakt na sociální služby, konkrétně na azylový dům a Charitu. Respondent nám uvedl, že mu na Charitě moc pomáhá sociální pracovník v rámci začlenění do společnosti.

DVO 3: Jaký má názor klient na profesi probačního úředníka?

Obecně lze říct, že klienti mají pozitivní názor na profesi probačního úředníka. Pokládají ji za důležitou a prospěšnou z důvodu, že kdyby profese nebyla, lidé by si nedokázali sami vyřešit situace, ve kterých se nacházejí. Respondenti jsou i názoru, že by někteří lidé své nepříznivé situace vůbec neřešili nebo by nevěděli, jakým způsobem by je měli řešit. Záleží zde na vůli člověka. Zaměřili jsme se i na to, zda by dokázali klienti vykonávat tuto profesi. Respondenti se shodli na tom, že by nedokázali tuto profesi vykonávat z důvodu psychické zátěže nebo by nedokázali být zodpovědní za to, že musí radit lidem.

Nejvíce spatřují respondenti zatížení v rámci psychické stránky. Středisko PMS navštěvují různé typy klientů a probační úředník musí vědět, jakým způsobem s nimi jednat a řešit problémy. Dále klienti spatřují na profesi obtížnou administrativní činnost, kterou musí vést. Jedná se například o psaní zpráv na soud. Je důležité u této profese dokázat pochopit osobnost klienta a neodsuzovat ho za to, jaký trestný čin spáchal, ale z jakého důvodu trestný čin spáchal. Dále se respondenti shodli na tom, že mezi vlastnosti, které by měl mít probační úředník, jsou především empatie, trpělivost a vstřícnost. Mezi kompetence nejčastěji řadí správnou komunikaci, umět řešit problémy klienta a zvládat psychickou zátěž, kterou respondenti uvedli za nejnáročnější. Dále respondenti popisují, že by probační úředník měl mít odborné vzdělání a všeobecný přehled. Práce by ho měla především naplňovat. Nejdůležitější je v této profesi umět pracovat s duševní zátěží z důvodu „syndromu vyhoření“, který v této profesi, tak jako v plno dalších, hrozí.

V rámci názoru na profesi jsme se zaměřili na to, co by respondenti chtěli změnit, pokud by byli probační úředníci. Dva respondenti byli spokojení a nic by měnit nechtěli. Další dva respondenti měli pocity nespravedlnosti z důvodu, že chodí do střediska PMS i z důvodu, že nespáchali tak závažný trestný čin, jako třeba ostatní. Jeden respondent uvedl, že by měli chodit do střediska PMS ti, co spáchali méně závažný trestný čin. Ten, kdo spáchal závažnější trestný čin, by mohl navštěvovat policii. Jeden respondent je názoru, že by přitvrdil a změnil pravidla a hranici humanizace. Dva respondenti byli nespokojení s legislativou. (doporučení pro výzkum)

DVO 4: Jakým způsobem vnímá klient prostředí PMS?

Odpovědi respondentů na dílčí výzkumnou otázku jsou jednotné – nikdy se necítili ve vnitřním prostředí PMS špatně. Nikdy nenastala situace, která by je vedla k tomu, aby se cítili špatně. Dva respondenti uvedli, že by si vnitřní prostředí probační úředníci měli uspořádat a přizpůsobit podle sebe z důvodu, že tam tráví nejvíce času. Jeden respondent uvedl, že se vždy cítí dobře, ale pokud přichází do střediska s čistým svědomím – tudíž, jestli si plní všechny své povinnosti. Jeden respondent uvedl, že dříve PMS sídlila na soudu, kde to pro respondenta bylo nevhodné z důvodu smíšených pocitů.

Ze získaných dat můžeme potvrdit, že z první schůzky měli respondenti obavy. Nevěděli, co je čeká a někteří i uvedli, že měli strach. Jeden respondent uvedl, že byl nervózní i z důvodu, když slyšel probačního úředníka v telefonu. Po příchodu na středisko PMS postupně nervozita ale upadala.

Dva respondenti uvedli, že sídlí středisko PMS ve špatné lokalitě. Dlouho hledali, kde je středisko umístěné. Jak uváděl jeden respondent, dříve sídlila PMS na soudu, ale došlo ke stěhování do samostatné budovy mimo soud. Jeden respondent na úkor toho řekl, že vnímá vnitřní prostředí dobře, ale vnější prostředí ho rušilo právě z důvodu rekonstrukce.

Dále jsme se zaměřili na názory respondentů, zda by jim vyhovovalo jiné prostředí na uskutečnění schůzek, než na středisku PMS. Většina respondentů uvedla, že docházení na středisko je vhodnější, než se potkávat s probačním úředníkem např. v kavárnách nebo mimo středisko. Dva respondenti uvedli, že si myslí, že by se podstata schůzky nezměnila, ale neměli by pro sebe klid. Všude se nacházejí lidé a tvořili by šum.

Dále se respondenti zmínili, že by to nebyl dobrý nápad něco takového uskutečnit z důvodu, že by klient nepociťoval autoritu a mohl se připravit na různé věci. Cítili by se víc pohodově, a to k tomu nepatří. Musí pocíťovat určitá pravidla a hranice, které musí dodržovat. V prostředí mimo středisko PMS by se pravidla a hranice špatně nastavovaly a dodržovaly.

DVO 5: Jakým způsobem probíhá setkání mezi klientem a probačním úředníkem?

Schůzky probíhají na středisku PMS, kde se snaží probační úředník mluvit s klienty v pohodové atmosféře. Každá schůzka začíná tím, že si klient s úředníkem podají ruce a začnou se bavit o tom, co je u klienta nového a co se za určitou dobu, co se neviděli, změnilo. Úředník se klientů zeptá, zda nepotřebují pomoci nebo poradit s něčím konkrétním. Jádro samotné schůzky tvoří řešení nebo navrhování řešení problému, který klient má. Každý klient má jiný problém, jeden respondent nám uvedl, že má problém s výživným, další respondent uvedl problém s bydlením. Schůzka trvá individuálně, podle výpovědí můžeme říct, že ze začátku schůzky trvaly hodinu, později půl hodina stačila pro každého klienta. Závisí to na tom, co potřebuje klient s probačním úředníkem řešit a naopak. Probační úředník se v rámci schůzky ptá i na rodinné vztahy, na trávení volného času klienta a také jakým způsobem se snaží klient napravit svou situaci. Na závěr schůzky proběhne domluva na další schůzku. Klient si s probačním úředníkem podají ruce a schůzka se tímto ukončí.

DVO 6: Jaká forma komunikace probíhá mezi klientem a probačním úředníkem?

Komunikace mezi klientem a probačním úředníkem probíhá nejčastěji v rámci osobní schůzky. Dle výpovědí klientů můžeme potvrdit, že se na všem domlouvají na schůzce, kterou mají vždy předem stanovenou. Všichni respondenti nám potvrdili, že jim taková

komunikace vyhovuje. Ví, kdy se mají dostavit příště na středisko PMS a můžou se podle toho zařídit.

Respondenti nám dále popsali, že pokud se nemohou dostavit z vážného důvodu na středisko PMS, vždy proběhne domluva na náhradní termín v rámci telefonické komunikace. Pokud se jedná o zdravotní problémy, musí klient na další schůzku přinést potvrzení od doktora, že byl ve stanovenou dobu nemocný. Nemůže se stát, že klient nedojde bez omluvení. V dalších případech to záleží na domluvě s probačním úředníkem. Jeden respondent nám uvedl, že pokud by se neomlouval, tak si nemyslí, že by byl probační úředník tolerantní. Záleží tedy vše na domluvě.

Dva respondenti nám uvedli, že preferují telefonickou domluvu před písemnou. Pokud nastane situace, že se musí klient s probačním úředníkem na něčem domluvit telefonicky, preferují takovou komunikaci více, než písemnou.

HVO: Jaký je způsob utváření procesu působení probačního úředníka na resocializaci klienta v rámci postpenitenciární péče?

Probační úředník má nelehký úkol v rámci své profese. Resocializace, na které se podílí, závisí na tom, zda si vytvoří kladný vztah s klientem. Už z výpovědí respondentů můžeme usoudit, že probační úředník na klienta musí zapůsobit tak, aby klient věděl, že mu chce probační úředník pomoci. Nesmí působit jako autoritativní úředník, zároveň musí nastavit takové hranice a pravidla, aby spolupráce fungovala. Z výpovědí respondentů potvrzujeme, že probační úředník má na jejich resocializaci velký vliv a podíl. Doprovází je nelehkými situacemi, na které klienti neznají řešení. V rámci toho, že jim probační úředník poskytuje rady a názory, mají klienti pocit jistoty, že tu pro ně probační úředník je. Také můžeme spatřovat jistotu klientů v tom, že probační úředník je vzdělaný a ví, jakým způsobem se problémy řeší a popřípadě na jaké další organizace může klienty odkazovat.

Respondenti byli názoru, že pokud je probační úředník znalý životem a má zkušenosti, dokáže jim pomoci více, než úředník mladší.

Z výpovědí potvrzujeme, že pokud má probační úředník klienta, který má malé sebevědomí, tak se ho snaží podpořit v tom, že vše má svá řešení a chce to čas.

Jak jsme se z výzkumných dat dozvěděli, první dojem hraje velkou roli. Velký úkol spatřujeme v rámci první schůzky, kdy probační úředník musí na klienta zapůsobit takovým způsobem, aby klient pocítoval, že mu chce úředník pomoci. Následně musí dát klientovi na-

jevo, že za jeho situaci není on zodpovědný. Musí klienta směřovat k tomu, aby svou situaci chtěl řešit sám, dává mu pouze doporučení a rady k řešení.

6 SHRUTÍ VÝZKUMU

Výzkum nám měl přiblížit, jakým způsobem se podílí probační úředník na správné resocializaci klienta. Výzkumná data jsme získávali na základě polostrukturovaného rozhovoru s klienty Probační a mediační služby.

Na základě odpovědí respondentů a získaných dat potvrzujeme, že probační úředník je nedílnou součástí resocializace klienta. Respondenti nám uvedli, že je probační úředník podporuje a pomáhá řešit nepříznivé situace. Nabádá je k smysluplnému trávení volného času a k nepáchání další trestné činnosti. Dle zjištěných dat můžeme potvrdit, že PMS navštěvují různé typy klientů a probační úředník musí vědět, jak s nimi správně komunikovat. Pokud má klienta s nízkým sebevědomím, snaží se, aby si klient věřil a chtěl zvládnout svou nepříznivou situaci. Pro respondentku 3 je probační úředník spíše psychologem.

Dle zjištěných dat potvrzujeme, že je důležité, aby probační úředník na klienta působil jako ten, co mu chce pomoci. Musí ale klienti znát určitá pravidla a hranice, které jsou pro spolupráci velmi důležité. Probační úředník pracuje s klienty individuálně, a pokud klient potřebuje odbornou pomoc, podílí se na jejím zprostředkování. V rámci probačního dohledu učí klienta, že je důležité plnit si své povinnosti, aby došlo k napravení a zároveň aby mohl vést kvalitní život. Probační úředník se snaží v rámci své profese porozumět klientovi.

V rámci odpovědí respondentů můžeme říct, že se shodli na tom, že jsou za probačního úředníka vděční. Vnímají ho velmi pozitivně a nejvíce oceňují rady a zkušenosti, které jim poskytuje. Jak uvedli respondenti, je důležité, aby se probační úředník uměl vcítit do situace klientů, tudíž být empatický a uměl s nimi problémy řešit. Dále uváděli, že by měl rozumět své práci v rámci toho, že má odborné vzdělání a všeobecný přehled. Musí být komunikativní a trpělivý.

Pro spolupráci je velmi důležité, aby si probační úředník s klientem vytvořil kladný vztah, který vede ke vzájemné důvěře. Klienti uváděli, že důvěra se v jejich případě vytváří postupem času. Uvedli, že při této profesi záleží na prvním dojmu, který hraje významnou roli.

ZÁVĚR

Bakalářská práce se zabývala pozicí probačního úředníka v systému postpenitenciární péče. Hlavním cílem bylo charakterizovat proces působení probačního úředníka na resocializaci klienta v rámci postpenitenciární péče.

V teoretické části byla rozebrána témata, která se vztahují k postpenitenciární péči a Probační a mediační službě. Dále jsme se v teoretické části zabývali profesí probačního úředníka, náplní práce a důležitou podkapitolu tvořila resocializace odsouzených.

Praktická část byla věnovaná kvalitativnímu výzkumu. Výzkum byl realizovaný v Probační a mediační službě s šesti klienty. Otázky do polostrukturovaného rozhovoru jsme zvolili tak, aby došlo k zodpovězení na hlavní výzkumnou otázku a na dílčí výzkumné otázky. Respondenti měli čas na zodpovězení všech otázek.

Na základě rozhovorů jsme zjistili, jakým způsobem se podílí probační úředník na resocializaci klienta. Dále bylo zjištěno, jakým způsobem klienti vnímají vytváření důvěry k probačnímu úředníkovi, jaký mají názor na profesi probačního úředníka, jakým způsobem probíhají schůzky, kdo další se podílí na resocializaci klienta, jakou používají nejčastěji formu komunikace s probačním úředníkem a jakým způsobem vnímají prostředí PMS.

V rámci DVO 3: Jaký má názor klient na profesi probačního úředníka?, jsme poukázali na možný výzkum. Klienti nám v rámci této DVO poskytli informace ohledně jejich nespokojenosti v rámci legislativy a pocity nespravedlnosti v zaměření na navštěvování PMS.

V hlavní výzkumné otázce bylo zjištěno, že proces resocializace je procesem dlouhým. Odpovědi respondentů nám potvrdily, že probační úředník se podílí na resocializaci klienta ve velké míře. Také jsme zjistili, že klientům nejvíce pomáhá, když jim probační úředník řekne na vše svůj názor a navrhne doporučení pro řešení nepříznivé situace. Respondenti nám poskytli informace, jakým způsobem pracují s probačním úředníkem a jakým způsobem samotného probačního úředníka vnímají.

Jedinci, kteří chtějí tuto profesi vykonávat, musí počítat s psychickou zátěží, která je zde velká, jak sami klienti uvedli.

Cíle bakalářské práce byly naplněny a nabízí se možnost pro další výzkum, jak jsme již zmínili.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. ČERNÍKOVÁ, Vratislava a Vojtěch SEDLÁČEK. *Základy penologie pro policisty*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2002. ISBN 80-7251-104-1.
2. ČERNÍKOVÁ, Vratislava. *Sociální ochrana: terciární prevence, její možnosti a limity*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-138-0.
3. HANUŠ, Bohuslav. *Primární základy penologie*. Praha: Vysoká škola J.A. Komenského, 2005. ISBN 80-86723-14-3.
4. HÁLA, Jaroslav. *Quo vadis poena*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2014. ISBN 978-80-7387-779-8.
5. HÁLA, Jaroslav. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2006. ISBN 80-86708-30-6.
6. HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9.
7. HENDRYCH, Igor. *Vybrané kapitoly z penologie*. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Fakulta veřejných politik v Opavě, Ústav pedagogických a psychologických věd, 2010. ISBN 978-80-7248-574-1.
8. HOLÁ, Lenka. *Mediace: způsob řešení mezilidských konfliktů*. Praha: Grada, 2003. ISBN 80-247-0467-6.
9. HOLÁ, Lenka. *Mediace v teorii a praxi*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3134-6.
10. MAŘÁDEK, Vladimír. *Výkladový slovník penologie*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2003. ISBN 80-7042-256-4.
11. MATOUŠEK, Oldřich, Pavla KODYMOVÁ a Jana KOLÁČKOVÁ, ed. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-002-X.
12. MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-549-0.
13. MIKULÁŠTÍK, Milan. *Komunikační dovednosti v praxi*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2339-6.
14. MOTEJL, Otakar. *Vězeňství*. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2010. ISBN 978-80-7357-606-6.

15. NOVOSAD, Libor. *Základy speciálního poradenství*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-174-3.
16. QUISOVÁ, Silvie. *Sociální komunikace v pomáhajících profesích*. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Fakulta veřejných politik v Opavě, Ústav pedagogických a psychologických věd, 2009. ISBN 978-80-7248-551-2.
17. RAZSKOVÁ, Tereza a Stanislava HOFERKOVÁ. *Kapitoly z penologie I*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2013. ISBN 978-80-7435-264-5.
18. RASZKOVÁ, Tereza a Stanislava HOFERKOVÁ. *Kapitoly z penologie II*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. ISBN 978-80-7435-378-9.
19. SOCHŮREK, Jan. *Kapitoly z penologie. I. díl, Úvod do teorie trestu a trestání*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007. ISBN 978-80-7372-203-6.
20. SOCHŮREK, Jan. *Kapitoly z penologie. II. díl, Teorie a praxe zacházení s vězňenými*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007. ISBN 978-80-7372-204-3.
21. SOKOL, Jan. *Moc, peníze a právo: esej o společnosti a jejích institucích*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-066-6.
22. SVOBODA, Ivo. *Úvod do studia mediace a probace*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2005. ISBN 80-7318-261-0.
23. ŠPANKOVÁ, Jana. *Resocializácia odsúdených*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-484-8.
24. ŠTERN, Pavel, Lenka OUŘEDNÍČKOVÁ a Dagmar DOUBRAVOVÁ, ed. *Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-757-2.
25. ŠTĚRBA, Vladislav. *Penologie*. Praha: Armex, 2007. ISBN 978-80-86795-48-5.
26. ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára Šeďová. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0644-6.
27. VÁLKOVÁ, Helena, Vratislava ČERNÍKOVÁ a Jana FIRSTOVÁ. *Aktuální otázky vězeňství*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2014. ISBN 978-80-7251-426-7.
28. VETEŠKA, Jaroslav. *Mediace a probace v kontextu sociální andragogiky*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-898-7.

29. VYBÍRAL, Zdeněk. *Psychologie komunikace*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-387-1.

Seznam elektronických zdrojů

1. ČESKO. Zákon č. 257 ze dne 14. července 2000 o Probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstevch a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (zákon o Probační a mediační službě). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2000, částka 74, s. 3616-3621. ISSN 1211-1244. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirkazakonu/SearchResult.aspx?q=257/2000&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy
2. ČESKO. Zákon č. 169 ze dne 30. června 1999 o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 58, s. 3170-3187. ISSN 1211-1244. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=169/1999&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy
3. ČESKO. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009 trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11, s. 354-464. ISSN 1211-1244. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=40/2009&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy
4. ČESKO. Zákon č. 108 ze dne 14. března 2006 o sociálních službách. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2006, částka 37, s. 1257-1289. ISSN 1211-1244. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=108/2006&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy
5. ČESKO. Zákon č. 202 ze dne 2. května 2012 o mediaci a o změně některých zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2012, částka 70, s. 2850-2864. ISSN 1211-1244. Dostupný také z: <https://aplikace.mvcr.cz/sbirka->

zako-

nu/SearchResult.aspx?q=202/2012&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

6. *Zákon č. 141/1961 Sb., zákon o trestním řízení soudním* [online] 2020 [cit. 2020-04-25] Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>
7. KEŠNEROVÁ, Petra. *Postpenitenciární péče*. In: Benesov-city [online] 2016 [cit. 2020-04-05]. Dostupné z: https://www.benesov-city.cz/vismo/dokumenty2.asp?id_org=219&id=40524
8. *Český červený kříž* [online]. 1999-2020 [cit. 2020-03-27] *Kdo jsme*. Dostupné z: <https://www.cervenyriz.eu/cz/kdojsme.aspx>
9. *Adra* [online]. 2014 [cit. 2020-03-27] *O nás*. Dostupné z <https://adra.cz/o-nas>
10. *Probační a mediační služba české republiky* [online]. 2020 [cit. 2020-03-17] *Kontakty*. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/kontakty/>
11. *Národní soustava povolání* [online]. 2019 [cit. 2020-03-27] *Úředník probační a mediační služby*. Dostupné z: <https://nsp.cz/jednotka-prace/urednik-probacni-a-mediac>
12. *Obase.cz* [online]. 2017 [cit. 2020-05-04] *Typy věznic*. Dostupné z: <http://obase.cz/kdyz-musite-do-vezeni/typy-veznic/>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ČR	Česká republika
č.	Číslo
DVO	Dílčí výzkumná otázka
HVO	Hlavní výzkumná otázka
GDPR	Obecné nařízení o ochraně osobních údajů
MS	Ministerstvo spravedlnosti
PMS	Probační a mediační služba
s.	Strana
Sb.	Sbírkky
VTOS	Výkon trestu odnětí svobody

SEZNAM TABULEK

<i>Tabulka 1 Kategorie a kódy</i>	37
---	----

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Otázky do rozhovoru

Příloha P II: Ukázka rozhovoru

PŘÍLOHA P I: OTÁZKY DO ROZHOVORU

1. Jak často se scházíte s probačním úředníkem?
2. Pamatujete si, jak jste sem přišel poprvé? Jak to tu na Vás působilo?
3. Jak dlouho už docházíte na středisko Probační a mediační služby?
4. Můžete mi jmenovat konkrétní věci, co na schůzkách s probačním úředníkem konzultujete?
5. Jak dlouho jedna schůzka zhruba trvá?
6. Můžete mi popsat průběh celého setkání? Čím začíná a čím často končí?
7. Můžete mi jmenovat, v čem jsou pro Vás schůzky přínosné?
8. Jakým způsobem se domlouváte na schůzky s probačním úředníkem?
9. Vyhovuje Vám taková komunikace?
10. Jaké informace dostáváte od úředníka v tom smyslu, aby ta Vaše situace byla lepší?
11. Jak se cítíte při komunikaci s probačním úředníkem?
12. Jaké dostáváte „úkoly“ nebo „doporučení“ do příští schůzky?
13. Na jaké další organizace Vás probační úředník odkazuje?
14. Jak jste motivován k tomu, aby se zvýšila kvalita Vašeho života?
15. Můžete mi uvést, kdo má na té Vaší motivaci největší podíl?
16. Jakým způsobem jste si vybuodoval/a důvěru k probačnímu úředníkovi?
17. Jak řešíte situaci, když nerozumíte tomu, co Vám probační úředník sděluje?
18. Vnímáte, že s Vámi komunikuje probační úředník na rovinu?
19. Jakým způsobem vnímáte probačního úředníka z vašeho pohledu, že Vám chce v té vaší nepříznivé situaci pomoci?
20. (Takže ho vnímáte pozitivně/negativně?) Kvůli jaké situaci jste k tomu dospěl/a?
21. Pokud negativně – Jaký jste měl k tomu důvod?
22. Cítíte se na středisku Probační a mediační služby dobře?
23. Měl/a jste někdy pocit, že na Vás to prostředí tady úplně nepůsobí dobře?
24. Myslíte si, že kdybyste měli schůzky třeba v kavárně, že by to pro Vás bylo více komfortní? Že byste byl/a více otevřený/á?
25. Co si myslíte, že je na profesi probačního úředníka nejtěžší?
26. Dokážete mi vyjmenovat, jaké vlastnosti by měl mít probační úředník k vykonávání profese?
27. Kdo je tedy podle Vás probační úředník a co má na starosti?

28. Myslíte si, že kdyby probační úředník jako profese nebyla, že by si lidé dokázali ty své nepříznivé situace vyřešit sami?
29. Jaký způsobem vy byste vykonával práci probačního úředníka?
30. Co byste změnil, kdybyste byl probační úředník?

PŘÍLOHA P II: UKÁZKA ROZHOVORU Č. 3 – RESPONDENTKA 3

1. Jak často se scházíte s probačním úředníkem?

Scházíme se každých 14 dní.

2. Pamatujete si, jak jste sem přišla poprvé? Jak to tu na Vás působilo?

Na soudě to bylo poprvé a bylo to hodně emotivní, strhující. Nevěděla jsem nic, co mě čeká, od koho co můžu čekat, kdo na mě bude řvát, kdo se jak ke mně bude chovat. Takže jsem byla plná očekávání a byla jsem zvědavá, jak to bude probíhat. Zároveň jsem měla i strach. Protože se to odvíjí od mých zkušeností, co jsem si zažila ve vězení. Bohužel negativní, nechtěla bych se tam vrátit. Bylo to opravdu hrozné, nepřála bych to nikomu. Všichni jsou tu na mě milí, vstřícní, působí dojmem, že mi opravdu chtějí pomoci. Pana úředníka mám jednoho a jsem s ním od začátku.

3. Jak dlouho už docházíte na středisko Probační a mediační služby?

Budou to 2 roky.

4. Můžete mi jmenovat konkrétní věci, co na schůzkách s probačním úředníkem konzultujete?

O mou potřebu ani nejde. Jde spíš o to, co jsem si prožila. Byla jsem ve vězení 26 dnů a můžu vám říct, že to byla celá smrti. Strašně se mnou zacházeli, tam jste se na něco zeptala a prostě nikdo vám neopověděl lidsky, zacházeli se mnou šíleně. Návrat do reality byl těžký. Když vás pustí z vězení, jste propuštěna během hodiny. Vyjdete a nemáte u sebe nic, žádné peníze, mobil a jste strašně zmatená. Pan úředník je pro mě spíše psychologem z důvodu toho návratu z vězení. Když jsem sem přišla, tak jsem hodně brečela. Řešíme spolu to, jak se máme, co se u mě všechno změnilo, co se stalo, co jsem prožila během té doby, co jsem se s ním neviděla, i rodinu zmíníme. Jelikož hodně i cestuju, chci někam jezdit, tak se mě ptá, jak třeba bylo a v čem mi to pomáhá. Jednou za půl roku se píše zpráva na soud, myslím. Píše co se stalo a nestalo. Pomáhá mi se vzpamatovat a jsem za to moc ráda. Věřím tomu, že ty začátky se mnou měl těžké. Takže řešíme prostě to, co já potřebuju. Můžu mu říct, co mě trápí a jak co vidím. Mám zakázané pracovat, takže mi nemůže poradit nebo navrhnout nějakou práci.

5. Jak dlouho jedna schůzka zhruba trvá?

Jak kdy, ze začátku to byla třeba i hodina. Teď půl hodina stačí si myslím. Je to podle toho, jak se zapovídáme a hlavně co řešíme.

6. Můžete mi popsat průběh celého setkání? Čím začíná a čím často končí?

Tak začne pozdravem a pak se mě zeptá, co je nového, jaký je posun v té mé situaci, co rodina, co děti a co já. Určitě se mě zeptá, jestli bych chtěla s něčím pomoci nebo poradit. Tohoto si moc vážím, že mi dokáže říct, jak to vidí a nebojí se mě to říct. Pak dále jak se právě mám, co prožívám třeba hezkého, ale i naopak. Pak se domlouváme na příští schůzku, takže se mě zeptá, jestli mi určitý den a čas pasuje. Pak si zase podáme ruce a já odcházím. Často se i zasmějeme.

7. Můžete mi jmenovat, v čem jsou pro Vás schůzky přínosné?

Ano, určitě pomáhají, ze začátku jsem chodila i k psychologovi, měla jsem na mále k tomu chodit i k psychiatrovi. To bylo o ničem ten psycholog, čekala jsem rady, nějaké návrhy nebo i pomoc a ničeho jsem se nedočkala. Pan probační úředník mi to teď všechno nějakým způsobem dává. Takže určitě v psychice mi to pomáhá. On zjistil, že pomáhám druhým, ale sama si radost neudělám a to mi třeba vyvrací tou svojí mluvou a schůzkami. Posunul mě hodně v tom, abych si to uvědomila, že se nemůžu rozdat pro všechny a sama si nic nedopřát. Jednou mi tak jako i podal otázku, kterou jsem cítila jako výhrůžnou. Prostě mi řekl, „komu pomůžete tím, že budete doma brečet?“ A já jsem si u této otázky řekla, no nikomu a taky jsem mu to řekla. A on „no vidíte, tak přestaňte brečet, narovnejte se jako dáma a dopřejte si tu radost“. A díky tomuto to tak i беру. Otevřel mi oči.

8. Jakým způsobem se domlouváte na schůzky s probačním úředníkem?

Osobně, jak jsem říkala, hned po skončení schůzky. Stalo se mi 2x, že jsem byla nemocná a musela jsem zavolat, že nepřijdu. Tak mi řekl, že nevadí, že až budu zdravá, tak se domluvíme. Že se nic neděje a mám se uzdravit. Jezdím i na lyže, tak jsem se jednou zeptala, jestli bych mohla jet, protože to zrovna vyšlo na tu schůzku. Takže se to netýká jenom nemocí. Prostě je to na domluvě. Myslím si, že kdybych se neomlouvala, tak mi nepromine takové věci.

9. Vyhovuje Vám taková komunikace?

Ano, vyhovuje, jsem komunikativní a potřebuju ten styk s lidmi, když ho v životě nemám. Teď ho teda konečně mám i s dcerou, která mě moc podporuje. Takže nijak bych

to neměnila. Písemnou komunikaci ne, nemám to ráda. Určitě mi vyhovuje to, že se domlouváme na všem na schůzce nebo si zavoláme.

10. Jaké informace dostáváte od úředníka v tom smyslu, aby ta Vaše situace byla lepší?

Především názory. Vše, veškerá rozhodnutí, jsou na mně, jak se s tím poperu. Jak jsem zmiňovala, promluvil mi do duše při tom brečení doma. Na všechno mi řekne svůj názor a svůj pohled. Pokud ho poslechnu nebo si to vezmu k srdci, je to už čistě moje věc. Určitě dostávám od něho i zkušenosti, těch si cením moc.

11. Jak se cítíte při komunikaci s probačním úředníkem?

Cítím se s ním moc dobře, dokáže přečíst člověka a empatie je zde na místě, řekne mi svůj názor. Vždy když s ním mluvím, mám pocit, že on je spíše ten můj psycholog. Když jsem chodila k tomu psychologovi, co měl být pro mě psychologem, tak ten určitě nebyl. Nedokázal se do mě tak vcítit. Pan probační úředník je moc zlatý člověk.

12. Jaké dostáváte „úkoly“ nebo „doporučení“ do příští schůzky?

No, někteří klienti mohou dostávat, ale já žádné úkoly nedostávám. Doporučení mi říká, to ano, jak na co má svůj názor a jak jaké věci vidí, to ano. To je moc dobře, můžu se ponaučit a vzít si od něj něco.

13. Na jaké další organizace Vás probační úředník odkazuje?

Může mě odkazovat, ale nikam nechodím. Já jsem měla toho psychologa, ale tam mě teda neodkazoval. Tam jsem šla sama. Odkazovat mě může, podle situace, ale mě nikam neodkazuje.

14. Jak jste motivován k tomu, aby se zvýšila kvalita Vašeho života?

Pomáhat. To je moje motivace. Jsem člověk, co by se rozdal pro ostatní. Chodím pomáhat do jedné nejmenované organizace, ale finance za to nedostávám. Nemůžu pobírat za práci finance, kvůli tomu, co jsem udělala. Takže nějaké to dobrovolnictví a pomoc mě moc motivuje. Třeba senioři, chodila jsem k nim a bylo to něco nepopsatelného. Brala jsem je jako své rodiče, to vykládání s nimi a ten kontakt byl moc příjemný. Určitě je to i ale rodina, konkrétněji dcera. Ta mi dává hodně. Je takový ten typ, co mi vše říká na rovinu, někdy až moc a dokáže poradit a vzchopit mě. Také mě motivuje činnost s dětmi, ale i ti senioři, tito lidé to potřebují a asi mám ten dar dávat než brát. Pracuju třeba i pro organizaci, kde pomáhám pro jubilanty.

15. Můžete mi uvést, kdo má na té Vaší motivaci největší podíl?

Dcera, ta se se mnou nepáře. Dále je to rodina a určitě i pan probační úředník. Kamarádi a přátelé, ti mě drží nad vodou. Pochopila jsem, že v rámci té mé negativní zkušenosti s vězením a vším tímto, proč tu jsem, kdo je můj opravdový přítel a kdo dříve třeba nebyl, ale teď mi chce pomoci a stává se mým přítelem. To poznáte, kdo jaké má hodnoty. Nečekala jsem to od nich ale, takový podraz nebo tak.

16. Jakým způsobem jste si vybudovala důvěru k probačnímu úředníkovi?

Postupně jsem ji získávala, byla jsem ze začátku rozbitá a nikomu jsem nevěřila. Začátek byl emotivní, byla jsem z toho psychicky špatná a nikomu jsem nevěřila, jen rodině. Na základě toho, co jsem si prožila v tom vězení, tak jsem nevěřila nikomu. Měla jsem strach a postupně jsem to překonala na základě tohoto sezení a postupně se to probourávalo. Takže ta důvěra se nevytvořila u mě hned, ale postupně.

17. Jak řešíte situaci, když nerozumíte tomu, co Vám probační úředník sděluje?

Zeptám se, nechám si to vysvětlit. Měla jsem případ s holčičkou v pěstounské péči v atletice, mám vystudovanou psychologii, ale ne tak kvalitně jako tady pan probační úředník. Ona se chovala moc špatně v tom smyslu, že rušila ostatní a byla taková špatná z něčeho. Na základě toho jsem nevěděla, jak to řešit a pan úředník mě to vysvětlil, že je to v tom dítěti. Že nesmím být tak hodná ke všem. Já bych si ji vzala i domů tu holčičku, abych jí pomohla, ale nemůžu vědět, proč to ona dělá. Takže třeba na tomto příkladě vám chci říct, že když nějakým věcem nerozumím, tak se radši zeptám, než abych udělala něco, čeho bych pak litovala.

18. Vnímáte, že s Vámi komunikuje probační úředník na rovinu?

Cítím, že ano, on mi to tak vpálí do obličeje. Přijímám ráda kritiku, mám ji ráda a někdy ji i potřebuji. Učím se z ní. Dcera to dělá taky. Potřebuju to. Pak si uvědomím spoustu věcí. Je lepší vše řešit na rovinu, než abych žila v nějakých domněnkách.

19. Jakým způsobem vnímáte probačního úředníka z vašeho pohledu, že Vám chce v té vaší nepříznivé situaci pomoci?

Tady to tak cítím. Cítím se bezpečně, pan úředník mi chce pomoci, u toho psychologa to bylo naopak. Tady mi vždy pomůžou. Takže určitě ho vnímám moc dobře v tomto.

20. Takže ho vnímáte pozitivně? Kvůli jaké situaci jste k tomu dospěla?

Velice, jednou jsem měla sezení i s jiným úředníkem a všechny tu vnímám pozitivně, aj jsme si měli co říct. Měli jsme i společné věci. Taková přátelská vlna. Díky tomu, že mi pomohl. Myslela jsem si, že mi tady pomůžou se vším a že mě někam budou odkazovat. Ale musím chtít i já a vím, že za mě to dělat nebudou. Můžou mi jen pomoci a dát návrh na řešení.

21. Pokud negativně – Jaký jste měla k tomu důvod?

-

22. Cítíte se na středisku Probační a mediační služby dobře?

Vždy dobře, na tom soudu to bylo demotivující. Tady jsem to hned našla i přes tu lokaci, jsem místní, takže to tu znám. Příjemné to tu je. Na soudě to nebylo zrovna vhodné prostředí pro mě.

23. Měla jste někdy pocit, že na Vás to prostředí tady úplně nepůsobí dobře?

Ne, vše, jak má být. Nikdy nenastalo nic, že bych se tu měla cítit kvůli něčemu špatně. Jenom jak jsem již říkala, když jsem šla sem poprvé, nevěděla jsem co čekat, tak možná jen to. Ale to bylo spíše z mého strachu. Jinak vše vnímám dobře.

24. Myslíte si, že kdybyste měli schůzky třeba v kavárně, že by to pro Vás bylo více komfortní? Že byste byla více otevřená?

Myslím si, že by to bylo úplně stejné. Určitě by toho využívali klienti, teda aspoň si to myslím. Někde bokem se něco domlouvá a je to takové, prostě nevím no, nechala bych to tak, aby klienti chodili sem. Když jdete potom někam ven, ty hranice a pravidla a vše, co by se mělo dodržovat, se pak dodržují podle mě hůře.

25. Co si myslíte, že je na profesi probačního úředníka nejtěžší?

Vcítit se do toho dotyčného člověka a pochopit duši člověka. Také určitě pochopit, jaký je ten klient. Pochopit ho, zda je inteligentní, opice nebo kdo vlastně je. Možná udělal něco špatně, třeba i ne dobrovolně a úmyslně, ale jako člověk může být jiný. Tuto práci musí dělat ti lidé, co to mají v sobě, ne každý tuto práci může dělat. Takže si myslím, že určitě toto je na té práci nejtěžší, chápat ty druhé.

26. Dokážete mi vyjmenovat, jaké vlastnosti by měl mít probační úředník k vykonávání profese?

Trpělivost, cit, empatii, pevné nervy a musí se umět ovládat. Když odchází z práce, musí to umět vypustit to všechno, co se v práci odehrává. Nezabývat se tím doma určitě, jinak ten pracovník vyhoří a může chodit na léčení taky.

27. Kdo je tedy podle Vás probační úředník a co má na starosti?

Má na starost to, aby lidé dodržovali ty pravidla a hranice, co mají stanovené soudem. Určitě je to potom to, že pomáhají lidem začlenit se do společnosti a odbourávat předsudky, které mají lidé tam venku, jako je veřejnost a také to, abych na to nějakým způsobem kašlala, kdo jaký má na mě názor. Pomoc třeba s prací, administrativa, to patří určitě k takové práci.

28. Myslíte si, že kdyby probační úředník jako profese nebyla, že by si lidé dokázali ty své nepříznivé situace vyřešit sami?

Tady ta Probační a mediační služba je tady pro mě na základě mé zkušenosti, já jsem nevěděla, že tato organizace existuje. Musíme, ale kdybychom nemuseli, tak si myslím, že by to lidé neřešili. Prospěšná práce to určitě je, ale lidé by to neřešili sami. Lidé se bojí a oni nejdou sami někam, pokud nejsou na nějakém dně. Já jsem o tomto třeba nevěděla, kdybych mohla, tak to rozhlásím do světa, že tady ti lidé jim můžou pomoci. Málo kdo je otevřený a spontánní. Lidé se bojí chodit někdy i k odborníkům. Takže si nemyslím, že by si lidé něco řešili, jak asi kdo.

29. Jakým způsobem byste vykonávala práci probačního úředníka?

Ano, umím si to představit, že bych tuto profesi vykonávala. Ráda bych to i dělala. Mně by to bavilo, ale musela bych si dodělat školu. Jsem hodně empatická, chtěla bych pomoci všem, ale až moc. Radši zůstanu rovnýma nohama na zemi. Pomáhala bych, ale až moc. Je to obdivuhodná práce.

30. Co byste změnila, kdybyste byla probační úředník?

O té službě jsem nevěděla, tak bych možná tu organizaci více zviditelnila, jako medializovala. Nevím, jestli to sem patří, do té vaší otázky, ale někdy cítím nefér to, že člověk, který chtěl ublížit záměrně, dochází sem, jako my, co jsme záměrně třeba nic neudělali nebo jsme udělali daleko méně závažný čin. Proč on má mít pomoc tady? Proč nechodí na polici nebo tak? Víím, že musí mít nějaký dohled, chápu to, ale prostě je to zvláštní. Neovládla bych se, kdybych tady potkala toho člověka, který mě má v mém případě na svědomí.